

Sveriges åttonde periodiska rapport till kommittén för de mänskliga rättigheterna

Inledning

1. Av de inledande paragraferna i svensk grundlag framgår att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet. Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Under den senaste rapporteringsperioden har framsteg gjorts i arbetet för att stärka de mänskliga rättigheterna samtidigt som det kvarstår utmaningar. Sverige överlämnar härmed sin åttonde periodiska rapport i enlighet med artikel 40 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.
2. Rapporten omfattar lagstiftningsmässiga, administrativa och andra åtgärder med koppling till de enskilda materiella bestämmelserna i konventionen som vidtagits under rapporteringsperioden. Redogörelsen utgår från den lista med frågeställningar som kommittén antog vid sin 144:e session (CCPR/C/SWE/QPR/8).
3. Visst statistiskt material avseende punkt 4, 5, 15 och 22 har lagts i en bilaga.

Svar till punkt 1

4. Sverige har åtagit sig att respektera och skydda de mänskliga rättigheterna både genom nationell lagstiftning och genom internationella överenskommelser. Olika rapporter och internationella granskningar påvisar behovet av kontinuerligt arbete för att nå målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.
5. Den av regeringen 2016 beslutade strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29) gäller fortfarande. Statskontoret har nu i uppdrag att följa upp och analysera regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter, bland annat avseende ändamålsenligheten och effektiviteten. Myndigheten ska därutöver lämna förslag på hur den sammanhållna strukturen kan utvecklas. Statskontoret ska lämna en slutredovisning av uppdraget under 2026.
6. 2022 inrättades Institutet för mänskliga rättigheter. Hösten 2024 ackrediterades Institutet för mänskliga rättigheter med A-status till GANHRI. Se vidare under svaret till punkt 3.
7. Sverige har i föregående rapport (CCPR/C/SWE/7, punkt 28-30) redogjort för hanteringen av synpunkter från kommittén i enskilda klagomål. Det gäller även i situationer när kommittén funnit att klagandens rättigheter skulle kränkas om ett

nationellt beslut skulle verkställas. Eftersom den övervägande majoriteten av klagomål rör principen om *non-refoulement*, består i de flesta fall åtgärden av en ny prövning i fråga om uppehållstillstånd (individuella åtgärder). För det fall att generella åtgärder bedöms nödvändiga vidtas även sådana. Synpunkterna publiceras på regeringens webbplats för mänskliga rättigheter: [Internationella MR-granskningar av Sverige - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/om-regeringen/utrikesdepartementet/utrikesdepartementets-utrikespolitiska-utredningar/2017-07-14-internationella-mr-granskningar-av-sverige)

8. Information om utvecklingen och vidtagna åtgärder sedan kommitténs rekommendationer vid den senaste granskningen och efterfrågad information i uppföljningsrapporten tas upp under respektive område nedan.

Svar till punkt 2

9. År 2016 kriminaliserades stämpling till äktenskapstvång och 2020 infördes ett särskilt barnäktenskapsbrott i syfte att stärka skyddet mot barnäktenskap. I maj 2026 antogs en proposition med förslag bland annat om att det straffbara området för vilseledande till äktenskapsresa (som byter namn till äktenskapsresebrott) och äktenskapstvång utvidgas, att straffen för dessa brott och för barnäktenskapsbrott skärps samt att ett nytt brott, äktenskapsresebrott mot barn, införs. Propositionen innehöll även ett förslag om att undantaget från förbudet mot att erkänna vissa otillåtna utländska äktenskap tas bort. Lagändringarna träder i kraft i juli 2026.
10. En ny socialtjänstlag (2025:400) trädde i kraft juli 2025. Lagförslagen innebär bättre förutsättningar för en långsiktigt hållbar, mer förebyggande, lätt tillgänglig och kunskapsbaserad socialtjänst. Den nya socialtjänstlagen kompletteras med förslag till ett samlat regelverk för socialtjänstdataregister som möjliggör utvidgad nationell socialtjänststatistik.
11. FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) gäller sedan den 1 januari 2020 som svensk lag (lagen [2018:1197] om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter). Utöver inkorporeringen som sådan presenterade regeringen i samband med att lagen beslutades ett antal åtgärder som skulle ses som ett samlat paket för att barnkonventionen skulle få genomslag (prop. 2017/18:186). I det sammanhanget framhöll regeringen vikten av ett fortsatt systematiskt transformeringsarbete och därför beslutade regeringen i 2018 att tillsätta en utredning med uppdrag att kartlägga hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen. Regeringen har vidare gett Statskontoret i uppdrag att följa upp och analysera regeringens strategiska arbete inom barnets rättigheter, med fokus på det arbete regeringen har genomfört med anledning av den nationella strategin om att stärka barnets rättigheter (prop. 2009/10:232). Statskontoret ska även föreslå hur regeringen kan stärka effektiviteten och genomslaget av arbetet på statlig, regional och kommunal nivå.

12. Under den aktuella tidsperioden finns flera avgöranden från domstolar där konventionen (ICCPR) nämns. I sammanhanget kan särskilt nämnas en dom från 2022 där Stockholms tingsrätt bedömde att handlandet som den tilltalade hade varit delaktig i och som utspelades i Iran år 1988 var i strid med konventionen. Den tilltalade dömdes för grovt folkrättsbrott och mord till livstids fängelse. Domen fastställdes i huvudsak av Svea hovrätt i december 2023.
13. Det finns inga specifika utbildningar eller liknande för domare eller åklagare om konventionen. Rättigheterna som följer av konventionen skyddas dock i stor utsträckning av grundlag och lag och genomsyrar utbildningen av såväl domare som åklagare. Som exempel kan nämnas att åklagare återkommande får utbildning i personella tvångsmedel, till exempel under vilka förutsättningar åklagare kan frihetsberöva misstänkta personer och vilka rättigheter man har som frihetsberövad person. Här ingår även utbildning om förutsättningarna för åklagare att besluta om kroppsliga ingrepp, såsom blodprovs- och urinprovstagning, samt ingrepp i privatlivet, såsom husrannsakan. Åklagarna får även särskild utbildning av användandet av personella tvångsmedel mot unga lagöverträdare och barns rättigheter i brottsutredningar och domstolsprocessen. Den rättsstatsprincip som konventionen ger uttryck för är grundläggande i all utbildning av domare. I sammanhanget kan särskilt nämnas att utbildningarna både för fiskaler (blivande domare) och ordinarie domare adresserar frågor som rör domarrollen, exempelvis hur man upprätthåller principer som rätten till effektiva rättsmedel och rätten till en opartisk prövning av oberoende domare, dvs. hur domare bidrar till att upprätthålla rättsstatsprincipen.
14. Uppsala universitets utbildningsuppdrag sedan 2014, att utbilda berörd personal på olika nivåer inom statsförvaltningen i de mänskliga rättigheterna pågår fortfarande. Syftet med kompetensutvecklingsinsatserna är att anställda i offentlig förvaltning ska få tillräcklig förståelse för rollen som ansvarsbärare i frågor som rör de mänskliga rättigheterna och kunskap om de mänskliga rättigheternas innebörd.
15. En översyn av Sveriges reservationer redovisades i Regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29). Regeringen anser i strategin att skälen för samtliga tidigare reservationer till nämnda konventioner äger fortsatt giltighet.
16. Gällande förstärkt skydd mot rasism och hatbrott, se svaret till punkt 5.

Svar till punkt 3

17. Institutet för mänskliga rättigheter etablerades 2022. För att uppfylla Parisprincipernas krav, och för att stärka institutets oberoende ställning i förhållande till regeringen,

regleras institutets uppgifter och ledning samt vissa grundläggande frågor som gäller institutets organisation och arbetssätt i lagen (2021:642) om Institutet för mänskliga rättigheter.

18. Institutet leds av en styrelse som består av institutets direktör och sju andra ledamöter. De andra ledamöterna utses av regeringen för en tid om fem år. Lagen innehåller bestämmelser om vilken sakkunskap och erfarenhet som ska finnas bland ledamöterna samt om att regeringen ska begära in förslag till ledamöter från institutets råd, Sveriges advokatsamfund, och universiteten och högskolorna.
19. Enligt lagen ska institutet främja säkerställandet av de mänskliga rättigheterna i Sverige. I propositionen som utgör förarbete till lagen gjordes bedömningen att uttrycket ”främja säkerställandet” omfattar att både skydda och främja de mänskliga rättigheterna.
20. Institutets finansiering säkerställs genom den ordinarie statliga budgetprocessen. Institutets anslag för 2026 uppgår till 54,8 miljoner kronor. Institutet bestämmer självt inom ramen för sina uppgifter sin organisation och den närmare inriktningen av sitt arbete, till exempel vad gäller regionalt samarbete och samräde med olika delar av samhället.

Svar till punkt 4

Diskrimineringslagens omfattning

21. Arbetet med att säkerställa en effektiv och heltäckande lagstiftning mot diskriminering fortsätter. Målet med antidiskrimineringspolitiken är ett samhälle fritt från diskriminering. Det finns fortsatt utmaningar inom diskrimineringsområdet.
22. Idag gäller ett förbud mot diskriminering i vissa delar av den offentliga verksamheten till exempel arbetsmarknadspolitisk verksamhet och inom socialtjänsten. I andra delar av den offentliga verksamheten är skyddet begränsat till när den enskilda har kontakter med myndigheten, till exempel när myndigheten hjälper till med upplysningar, vägledning eller råd. Dagens lagstiftning innebär att enskilda har ett svagare skydd mot diskriminering vid kontakter med vissa myndigheter jämfört med andra myndigheter. I betänkandet Ett utökat skydd mot diskriminering (SOU 2021:94) lämnar en utredning förslag om utökat skydd mot diskriminering när det gäller offentliga verksamheter. Förslagen i betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Diskrimineringsombudsmannens uppdrag

23. Diskrimineringsombudsmannen (DO) har en central roll i arbetet mot diskriminering. DO:s uppdrag är brett och omfattar många olika områden. DO har under senare år ändrat inriktning för sin verksamhet genom att utreda fler anmälningar om diskriminering med målet att fler människor som utsatts för diskriminering ska få upprättelse. Det innebär att göra fler framställningar om diskrimineringsersättning och i förekommande fall driva saken i domstol.
24. Diskrimineringsombudsmannens anslag ökade med 25 miljoner kronor för 2026 och 34 miljoner kronor för 2027 och framåt.
25. För information om arbetet mot hatbrott, se svaret till punkt 5.

Svar till punkt 5

Statistik

26. År 2024 identifierade Brottsförebyggande rådet (Brå) hatbrottsmotiv i 2 731 anmälningar, vilket är ungefär samma nivå som 2022 (2 695 anmälningar). Främlingsfientliga och rasistiska motiv var vanligast, drygt 1 400 anmälningar (50 %) och inom den kategorin var afrofobiska motiv enskilt vanligast, 466 anmälningar (16 %). Bland de anmälningar där Brå har identifierat hatbrott mot religiösa grupper har antisemitiska hatbrott ökat från 111 (4 %) år 2022 till 217 (8 %) 2024 och är nu ungefär lika vanliga som islamofobiska hatbrott, 199 anmälningar (7 %). Hbtqi-relaterade hatbrott förekom i 371 anmälningar (13 %) och inom den kategorin var de homofobiska hatbrotten vanligast, 196 anmälningar (7 %). Ofredande var den vanligaste brottskategorin bland samtliga identifierade hatbrott och utgjorde 23 procent av alla brott med ett hatbrottsmotiv. Hets mot folkgrupp och skadegörelse (ofta i form av klotter) förekom i 20 procent vardera, följt av ärekränkning (14 %) och olaga hot (11 %). Fördelningen mellan brottskategorierna är likartad som för 2022.
27. Hatbrottsstatistiken utgörs av polisanmälda brott där ett hatbrottsmotiv identifierats samt uppgifter om hur dessa brott hanterats av rättsväsendet. Statistiken över polisanmälda hatbrott publiceras vartannat år.
28. Från 2020 innefattar statistiken över polisanmälda hatbrott en totalundersökning, baserad på alla polisanmälningar som polisen har markerat som innehållande möjliga hatbrottsmotiv. Eftersom den nya metoden skiljer sig så markant från den tidigare metoden blir det inte rättvisande med jämförelser bakåt i tiden innan 2020.

Brottsoffermyndighetens informationsmaterial

29. Brottsoffermyndigheten fick 2022 i uppdrag av regeringen att ta fram information till personer som riskerar att utsättas eller har utsatts för hatbrott med islamofobiska motiv. Materialet skulle bland annat informera om utsattas rättigheter, hur en polisanmälan går till och vad som händer efter en anmälan samt om ersättning som brottsutsatta personer kan ha rätt till. Syftet med uppdraget var att få fler utsatta att polisanmäla händelser som kan vara hatbrott med islamofobiska motiv.
30. I 2024 fick Brottsoffermyndigheten i uppdrag att ta fram och sprida information till de som riskerar att utsättas eller har utsatts för hatbrott oavsett motiv om det syftar till att kränka brottsoffrets identitet. Utgångspunkten även i detta arbete var att det ska få fler att polisanmäla händelser som kan vara hatbrott.

Lagstiftning

31. I Sverige finns ett starkt straffrättsligt skydd mot hatpropaganda som har rasistiska grunder, primärt genom brottet hets mot folkgrupp i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen samt i brottsbalken. I brottsbalken finns också en straffbestämmelse som innebär att om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning, kön, könsidentitet eller könsuttryck eller annan liknande omständighet ska detta påverka straffvärdet i skärpande riktning.
32. Straffbestämmelserna som kommer i fråga för att bekämpa rasistiska och liknande meddelanden är teknikneutrala. 2019 utvidgades de straffrättsliga bestämmelserna så att de numera även omfattar transpersoner. 2024 förstärktes det straffrättsliga skyddet ytterligare genom lagändringar som förtydligar och utvidgar bestämmelsen om hets mot folkgrupp i brottsbalken genom att enskilda personer som utsätts för hets mot folkgrupp kan få målsägandestatus och rätt till skadestånd. Vidare har bestämmelsen förtydligats på så sätt att det uttryckligen framgår att förnekelse av Förintelsen och vissa andra internationella brott är kriminaliserade. Därtill framgår det numera tydligt av lagtexten att bestämmelsen även omfattar uppmaningar till våld. Motsvarande lagändringar föreslås träda i kraft i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen 2027. 2025 stärktes det straffrättsliga skyddet mot brott med kön som hatbrottsmotiv. Vid brott som begås med hatbrottsmotiv kan numera även kön utgöra grund för straffskärpning. År 2026 föreslog en utredning att det nya brottet könsbaserat näthat ska införas. För ansvar skulle den dömas som i ett uttalande eller i ett annat meddelande som sprids med hjälp av tekniskt hjälpmedel uppmanar till våld

mot, hotar eller uttrycker missaktning mot en grupp personer eller en enskild med anspelning på kön. Förslagen i betänkandet SOU 2026:34 bereds i Regeringskansliet.

Polismyndigheten

33. Polismyndigheten har sedan den senaste rapporteringen bland annat skapat bättre förutsättningar för tidig identifiering av hatbrott och för att genomföra mer juridiskt säkra bedömningar.
34. Ett mål som myndigheten har formulerat för sitt arbete är att alla hatbrott ska utredas av en särskild resurs med djupgående kunskap inom området. Polismyndigheten har också fattat beslut om att etablera regionala cyberbrottscentra i polisens sju regioner.
35. Mot bakgrund av den rättsliga utvecklingen på EU-nivå genom EU:s Digital Services Act (DSA) och EU:s förordning om terroristinnehåll online (TCO-förordningen) har myndigheter fått nya verktyg att motverka spridningen av olagligt innehåll online. Polismyndigheten har inrättat en så kallad Internet Referall Unit för att motverka spridningen av terrorismrelaterat och annat olagligt material på digitala plattformar. Polismyndigheten samarbetar också med flera onlineplattformar och bidrar med kunskap om olagligt innehåll för att möjliggöra för tjänsteleverantörer att utveckla egna åtgärder. I Sverige utövas tillsynen av DSA av Post- och telestyrelsen, Konsumentverket och Mediemyndigheten. Genom DSA är onlineplattformar skyldiga att rapportera misstankar om brott som innebär hot mot liv eller säkerhet för en eller flera personer till en brottsbekämpande myndighet, i Sveriges fall Polismyndigheten.

Åklagarmyndigheten

36. Vid Åklagarmyndigheten ansvarar Åklagarmyndighetens utvecklingscentrum (UC) i Malmö för tillsyn och metodutveckling avseende utredningar om hatbrott. Särskilt utsedda hatbrottsåklagare finns på varje åklagarkammare och det finns vidare en utsedd ämnesspecialist på området. Åklagarmyndigheten har tagit fram en rättslig vägledning på området, som ett stöd för åklagare i sin handläggning av denna ärendetyp. Den rättsliga vägledningen uppdaterades senast 2022.

Totalförsvarets forskningsinstitut

37. Totalförsvarets forskningsinstitut har sedan 2022 ett permanent uppdrag att kartlägga och analysera rasism och våldsbejakande extremism i digitala miljöer. Denna kunskap är viktig för myndigheters och kommuners förebyggande arbete.

Nationell handlingsplan mot rasism och hatbrott

38. Ett stort antal åtgärder har genomförts inom ramen för den tidigare nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott och de kompletterande åtgärdsprogram mot afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi respektive rasism mot samer som beslutades år 2022. Bland annat har Forum för levande historia genomfört omfattande utbildningsinsatser om olika former av rasism i historien och i dag. Enligt myndighetens utvärderingar har insatserna bidragit till att öka kunskapen om rasism hos skolpersonal och andra yrkesverksamma och gett dessa konkreta verktyg för att både identifiera och motverka rasism. En utvärdering av den nationella planen visade på att den har bidragit till ett mervärde men också att det fanns behov av att utveckla strukturen för arbetet för att det ska kunna ge resultat, däribland tydliga mål och goda förutsättningar för myndigheterna att uppnå dessa.
39. 2024 beslutade regeringen om en ny handlingsplan mot rasism och hatbrott som lägger grunden för ett träffsäkert, utvärderingsbart och långsiktigt arbete på området. Handlingsplanen syftar till att förebygga och motverka all rasism i samhället men också till att synliggöra och med olika åtgärder motverka följande specifika former av rasism: antimuslimsk rasism, antisemitism, antisvart rasism, antiziganism och rasism mot samer. Arbetet utgår från konkreta delmål kopplade till fyra fokusområden mot vilket arbetet ska följas upp: Skola, Rättsväsende, Velfärd och offentliga verksamheter samt Arbetsliv. Handlingsplanen ska bidra till arbetet på lokal och regional nivå, till exempel genom att möjliggöra att kunskap och verktyg som tas fram når ut och kan användas inom kommunala och regionala verksamheter.

Nationell strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism

40. 2025 beslutade regeringen om en nationell strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism i Sverige. Strategin skapar en struktur för det nationella arbetet under perioden 2025–2034. Målsättningen är att lägga grunden för ett mer målinriktat och samordnat arbete och för att skapa bättre förutsättningar för judiskt liv i Sverige. Strategin fokuserar på tre områden som bedöms centrala för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism: Kunskap, utbildning och forskning om judiskt liv, Judisk kultur och svensk-judisk kulturarv och Trygghet och öppenhet – arbetet mot antisemitism. Regeringen har även beslutat om flera åtgärder som syftar till att nå strategins målsättningar.

Svar till punkt 6

41. Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska även bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas.
42. Regeringen har även beslutat om en tioårig strategi för uppföljning av det nationella målet för funktionshinderspolitiken, Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021–2031. Strategin innebär att uppföljningen av funktionshinderspolitiken ska genomföras av 29 myndigheter och att Myndigheten för delaktighet ska ge dessa myndigheter stöd. Regeringen har även aviserat att en handlingsplan för funktionshinderspolitiken kommer att beslutas under 2026.

Definitionen av funktionsnedsättning

43. I Sverige finns inga officiella kriterier för att fastställa vem som ingår i gruppen personer med funktionsnedsättning. Mot denna bakgrund har Statistiska centralbyrån (SCB) fått i uppdrag av regeringen att ta fram en definition av gruppen ”personer med funktionsnedsättning” för statistiska ändamål med utgångspunkt från den internationellt harmoniserade ansatsen Washington Group (WG) Short Set.
44. I 1 kap. 5 § diskrimineringslagen definieras funktionsnedsättning såsom ”varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av en persons funktionsförmåga som till följd av en skada eller en sjukdom fanns vid födelsen, har uppstått därefter eller kan förväntas uppstå”.

Sluten vård och tvångsvård

45. Verkställigheten av sluten ungdomsvård anpassas efter varje ungdoms enskilda behov. Många har psykisk ohälsa och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och verksamheten utgår därför från att de flesta barn och unga har särskilda behov som kräver anpassningar. Regeringen tillsatte 2024 en utredning, som utvidgades 2025, för att reformera uppdraget för Statens institutionsstyrelse (SiS) för barn och unga i syfte att säkerställa en trygg, rättssäker och kunskapsbaserad vård. Införandet av särskilda barn- och ungdomsavdelningar i fängelse förändrar målgruppen och skapar möjligheter att utveckla vårdinnehållet för de barn och unga som även fortsättningsvis ska vårdas inom SiS. Målet är en miljö fri från kränkande behandling, våld, övergrepp och otillbörliga tvångsåtgärder, minimerande av isolering genom vård av hög kvalitet, tillräcklig bemanning och evidensbaserade metoder. Utredningen ska se över vård- och boendemiljön och säkerställa att barn och unga har tillgång till hälso- och sjukvård

genom förbättrat samarbete med vårdgivare såsom barn- och ungdomspsykiatri. Uppdraget ska redovisas under 2026.

Juridisk hjälp till personer med funktionsnedsättning

46. Regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031 utgår från att det finns väsentliga samhällsområden som har betydelse för personer med funktionsnedsättning att uppnå jämlikhet och delaktighet. Rättsväsendet är ett sådant område och bland annat Sveriges domstolar har därför fått i uppdrag att särskilt följa upp det nationella målet för funktionshinderspolitiken. 2025 överlämnade Utredningen om rättsliga biträden och rättegångskostnader sitt betänkande till regeringen (Rättssäkerhetens pris, SOU 2025:111). Utredningen föreslår bland annat att rätten till målsägandebiträde för vissa särskilt utsatta brottsoffer ska stärkas. Förslaget innebär att det förtydligas att domstolen, vid prövningen av om ett målsägandebiträde ska förordnas, särskilt ska beakta om det finns ett behov av ett målsägandebiträde med hänsyn till en målsägandes ålder, sjukdom eller funktionsnedsättning. Betänkandet har remitterats.

Situationen för kvinnor med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden

47. Statistiska centralbyrån (SCB) har haft i uppdrag av regeringen att ta fram förslag på vilken statistik som kan användas och vilka analyser som kan göras för att beskriva ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning. Uppdraget slutredovisades i december 2024 och slutrapporten visade att inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning är relativt små i Sverige.
48. Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (16–65 år) har fortfarande generellt sett betydligt lägre sysselsättningsgrad och arbetskraftsdeltagande än övriga befolkningen (15–65 år). Av SCB:s rapport *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2024* framgår att i befolkningen 16–65 år är omkring 5 miljoner personer sysselsatta och av dem har cirka 414 000 personer en funktionsnedsättning. Andelen sysselsatta bland personer med funktionsnedsättning är 53 procent, jämfört med övriga befolkningen 80 procent. Andelen sysselsatta är lägre bland personer med nedsatt arbetsförmåga, 46 procent. Bland personer med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga är sysselsättningsgraden 75 procent, vilket enligt SCB är i linje med övriga befolkningen. Dock skiljer sig sysselsättningsgraden mellan män med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga och män i övriga befolkningen, 73 procent jämfört med 82 procent. Kvinnor med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga har samma sysselsättningsgrad som kvinnor i övriga befolkningen.

49. Av SCB:s rapport framgår vidare att arbetslösheten är betydligt högre bland personer med funktionsnedsättning – 18 procent jämfört med 8 procent i övriga befolkningen. SCB konstaterar att det inte finns någon statistiskt säkerställd skillnad i andel arbetslösa mellan kvinnor och män, vare sig för personer med funktionsnedsättning eller i övriga befolkningen. För personer med funktionsnedsättning visar det inte heller någon skillnad beroende på om arbetsförmågan är nedsatt eller inte. Det tyder på att andra faktorer påverkar arbetslösheten mer, och att tillgången till arbete eller hinder för att komma in på arbetsmarknaden inte skiljer sig åt beroende på kön.

Åtgärder för att förbättra situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning

50. Enligt Arbetsförmedlingens instruktion ska myndigheten verka för att förbättra arbetsmarknadssituationen för personer som har en funktionsnedsättning och upprätthålla egen kompetens och verksamhet för att stödja personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga att få eller behålla ett arbete. Regeringen har de senaste åren kompletterat styrningen i instruktion och andra förordningar med ett flertal mål och uppdrag som berör personer med funktionsnedsättning.
51. Sedan 2019 har Arbetsförmedlingen haft återkommande uppdrag i regleringsbrev att arbeta med jämställdhetsintegrering i enlighet med de jämställdhetspolitiska målen (skr. 2016/17:10). I 2021 års regleringsbrev fick Arbetsförmedlingen i uppdrag att vidareutveckla styrningen så att ett jämställdhetsperspektiv genomsyrar hela verksamheten. Uppdraget omfattade särskilt subventionerade anställningar, arbetsmarknadsutbildning, matchningstjänster och etableringsprogrammet.
52. Enligt Arbetsförmedlingens återsrapportering har myndigheten under perioden 2022–2025 arbetat med att stärka den interna styrningen för jämställdhetsintegrering av kärnverksamheten. Verksamhetsplanen har sedan 2022 haft mål om ökad jämställdhet i tillgången till insatser, men trots kända och kvantitativa mål har dessa inte uppnåtts. Orsaker anges vara en könssegregerad arbetsmarknad samt interna styrningsutmaningar. Resultatutvecklingen har varit särskilt svag när det gäller kvinnors tillgång till subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättning.

Svar till punkt 7

Skillnader för män och kvinnor på arbetsmarknaden

53. Arbetsgivaransvaret i staten är långtgående delegerat till myndigheterna som därmed getts ett stort förtroende och operativt ansvar för dessa frågor. Ansvaret omfattar i praktiken bland annat myndighetens kompetensförsörjning, kompetensutveckling, löne- och andra anställningsvillkor, arbetsmiljö och arbetet med den statliga värdegrunden. Regeringen styr övergripande den statliga arbetsgivarpolitiken genom mål och uppföljning. Ett av de arbetsgivarpolitiska målen för staten är att löneskillnaden mellan kvinnor och män ska minska och ett annat mål är det ska eftersträvas en jämn könsfördelning på ledande befattningar.
54. 2020 fick Kommissionen för jämställda livsinkomster i uppdrag att ta fram förslag som långsiktigt ökar den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män. Resultatet omfattar kartläggningar av könsskillnader i offentliga stöd, analyser av lönetransparensmodeller och rekommendationer för åtgärder som stärker jämställdhet i arbetslivet och myndigheters information.
55. Ett exempel på uppdrag som kommissionens arbete ledde till var att Medlingsinstitutet fick i flerårigt uppdrag att analysera inte bara löneinkomster, utan också andra inkomster som påverkar individers disponibla inkomster över livet utifrån ett jämställdhetsperspektiv.
56. Regeringen vill att föräldrar ska ha stora möjligheter att välja hur föräldraledigheten ska användas och att föräldrapenningen därför ska vara mer flexibel. Sedan 2024 har föräldrar getts möjlighet att vara föräldralediga tillsammans under längre tid och det finns även en möjlighet för fler i barnets närhet att använda föräldrapenning. Det är en viktig prioritering för regeringen att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
57. Lönediskriminering måste bekämpas. Arbetet med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/970 av den 10 maj 2023 om stärkt tillämpning av principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete genom insyn i lönesättningen och efterlevnadsmekanismer (lönetransparensdirektivet) pågår.

Pension

58. Ålderspensionssystemet är individualiserat, med ett enhetligt regelverk som gäller lika för alla oavsett kön. Systemet är också baserat på livsinkomstprincipen, vilket innebär att den allmänna pensionen bestäms utifrån individens inkomst under hela livet. Den främsta förklaringen till skillnaderna mellan mäns och kvinnors pensioner är därför skillnader i löner och arbetskraftsdeltagande.

59. Sedan 2020 har flera lagändringar genomförts som inneburit en minskad skillnad i disponibel inkomst mellan män och kvinnor över 65 år. Detta gäller till exempel höjningar av garantipensionen och bostadstillägget för pensionärer, vilka är behovsprövade förmåner som ges till de som haft låg eller ingen inkomst alls under livet. År 2024 var den genomsnittliga inkomsten för pensionärer, inklusive tjänstepensionen, 20 600 kronor per månad för kvinnor och 27 700 kronor för män. Kvinnors pensioner uppgick därmed till i genomsnitt 74 procent av mäns. Motsvarande siffra för 2020 var 70 procent. Pensionsgapet har således minskat. Om vi exkluderar tjänstepensionen och endast beaktar den allmänna pensionen, uppgick kvinnors pensioner 2024 till i genomsnitt 85 procent av mäns.
60. År 2025 inledde Pensionsgruppen, med representanter från samtliga riksdagspartier, en översyn av grundskyddet inom ålderspensionssystemet i syfte att det ska bli effektivare, mer träffsäkert och få en enklare konstruktion. I arbetet ska grundskyddets betydelse för jämställda pensioner belysas.
61. Utöver dessa åtgärder bör det framhållas att pensionssystemet innehåller viktiga komponenter som minskar könsskillnaderna i pension. Pensionsrätter tillgodoräknas till exempel under föräldraledighet med föräldrapenning, vid studier med studiemedel, samt för ett barns första fyra år, i regel till den förälder som har lägre inkomst. Pensioner beräknas dessutom genom att intjänade pensionsrätter delas med ett livslängdsantagande som är könsneutralt.

Kvinnor i beslutsfattande positioner inkluderande i Sveriges riksdag

62. Jämställdhetsmyndigheten fördelar statsbidrag på 48 miljoner kronor årligen för att främja kvinnor och flickors deltagande i den demokratiska processen och i samhällslivet.
63. Gällande kvinnor i ledande positioner, inklusive riksdagen, så har endast marginella förändringar skett avseende könsfördelningen de senaste åren. Mest jämn är könsfördelningen i statliga verksamheter. I kommuner och regioner finns en övervikt av kvinnor som chefer och i den privata sektorn finns en övervikt av män som chefer. Andelen kvinnor som är chefer i regioner har varit 74 procent sedan 2019. Andelen män som är styrelseordföranden i börsbolag har legat på i genomsnitt 91 procent sedan 2019. Andelen kvinnor på vd-poster i börsbolag har ökat något, från 9 procent 2019 till 11 procent 2025. Efter riksdagsvalet 2022 är 46 procent av riksdagsledamöterna kvinnor, vilket motsvarar cirka 161 av totalt 349 ledamöter.

Svar till punkt 8

Straffrättsliga åtgärder för att stärka skyddet mot våld mot kvinnor

64. Sverige har sedan förra rapporteringsperioden vidtagit ett stort antal åtgärder för att stärka det straffrättsliga skyddet mot våld mot kvinnor och våld i hemmet. Följande exempel kan nämnas:

straffskalorna för brotten grov misshandel och synnerligen grov misshandel höjdes;

ett nytt gradindelat brott; olaga integritetsintrång infördes;

sexualbrottslagstiftningen reformerades så att gränsen för när det är en straffbar gärning numera går vid om deltagandet i en sexuell aktivitet varit frivilligt eller inte, ett särskilt oaktsamhetsansvar för vissa allvarliga sexualbrott infördes och minimistraflet för grov våldtäkt höjdes;

nya brott om uppmaning till självmord och oaktsam uppmaning till självmord infördes;

minimistraflet för fridskränkingsbrotten höjdes;

bestämmelserna om våldtäkt och sexuellt övergrepp utvidgades så att straffansvaret inte omfattar endast den som genomfört en sexuell handling med någon annan utan även den som förmår en person som inte deltar frivilligt att företa eller tåla en sexuell handling, våldtäktsbestämmelserna gjordes mer neutrala med avseende på kön och sexuell läggning, en ny straffbestämmelse om grovt sexuellt ofredande infördes och minimistraflet höjdes för våldtäkt, sexuellt övergrepp och grovt sexuellt övergrepp;

en straffskärpning för bland annat brotten olaga hot och grovt olaga hot;

en särskild straffskärpningsgrund som tar sikte på brott med kön som hatbrottsmotiv infördes samtidigt som lagen (1988:688) om kontaktförbud ändrades i syfte att göra det möjligt att meddela kontaktförbud i fler fall och stärka den brottspreventiva funktionen;

en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd (säkerhetsförvaring) för personer som har begått vissa allvarliga brott och som har en hög återfallsrisk infördes.

65. I februari 2026 beslutade regeringen om en proposition med en särskild straffbestämmelse för psykiskt våld. I april beslutades en proposition med förslag om att den presumtion för häktning som idag gäller för brott vars straffminimum är 1 år och sex månader ska utvidgas till att omfatta bland annat fridskränkingsbrotten samt att straffen för grov våldtäkt, grov våldtäkt mot barn och synnerligen grov misshandel

ska skärpas och att det ska vara möjligt att bestämma påföljden livstids fängelse när någon ska dömas för flera sådana brott.

Trakasserier och sexuella trakasserier på arbetsplatser

66. Regeringen gav 2020 en utredare i uppdrag att bedöma om det finns behov av ytterligare åtgärder för att skydda arbetstagare som diskrimineras, trakasseras och hotas av personer som inte är anställda på arbetsplatsen. I betänkandet Ett utökat skydd mot diskriminering (SOU 2021:94) föreslår utredaren ett utvidgat skydd mot trakasserier och hot för arbetstagare.

67. Regeringen beslutade 2026 propositionen 2025/26:134 ILO:s konvention om avskaffande av våld och trakasserier i arbetslivet och ILO:s konvention om en säker och hälsosam arbetsmiljö. I propositionen föreslår regeringen att riksdagen godkänner ILO:s konvention (nr 190) samt konventionen (nr 191).

Åtgärder för att förbygga mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer samt att stärka skyddet för våldsutsatta

68. 2026 beslutade regeringen att inrätta Rådet för kvinnofrid under statsministerns ledning. Arbetet i rådet vägleds av en nollvision för det dödliga våldet mot kvinnor och är en del av Regeringskansliet.

69. Jämställdhetsmyndigheten har ett nationellt ansvar för att främja förebyggande insatser mot mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel och mot våld i samkönade relationer, samt att synliggöra och motverka hedersrelaterat våld och förtryck, med inriktning på nationell kunskapsutveckling och strategiska övergripande frågor.

70. Regeringen har inför 2026 tillfört 100 miljoner kronor i permanenta medel till kommuner och regioner. Medlen ska fördelas via förordning (2025:838) om statsbidrag för att stärka och utveckla regionalt och lokalt arbete mot vissa former av våld. Stödande insatser för att enskilda ska kunna lämna våldsamma relationer eller situationer samt utveckling av regionala resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck prioriteras.

71. Regeringen har inför 2026 förstärkt statsbidraget till kvinno- och tjejjourer och vissa andra organisationer inom brottsofferområdet till 185 miljoner kronor i syfte att nå ut med stöd till de som har drabbats av mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, sexuellt våld, hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel

för sexuella ändamål. Regeringen har även tagit andra initiativ för att underlätta kommuners köp av insatsen skyddat boende från idéburna aktörer.

72. Sedan 2023 har Socialstyrelsen ett permanent uppdrag att utveckla en nationell samordning och kunskapsutveckling för återfallsförebyggande arbete med våldsutövare. Socialstyrelsen har även i uppdrag att driva Välj att sluta, en nationell telefonlinje för icke frihetsberövade personer som har utövat eller riskerar att utöva våld samt för yrkesverksamma som arbetar med dessa personer.
73. Kriminalvården och Socialstyrelsen har i uppdrag att implementera och utvärdera behandlingsprogrammet Predov för personer som utövar våld mot närstående. Syftet är att fler ska få behandling för att upphöra med ett våldsamt beteende samt att möjliggöra en utvärdering av programmets behandlingseffekter i socialtjänstens verksamhet.
74. Socialstyrelsen har i uppdrag att inventera och komplettera kunskapsstöd avseende mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt utnyttjande i prostitution och människohandel samt att stödja implementering i socialtjänst, tandvård och hälso- och sjukvård inom området
75. Regeringen finansierar en nationell telefonlinje vid Karolinska universitetssjukhuset som syftar till att förebygga sexuellt våld. Målgruppen är personer med självupplevt riskbeteende, tvångsmässig upptagenhet av sexuella tankar och handlingar, sexuellt intresse för barn och impulser att tvinga någon till sex.
76. Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK) har i samarbete med Jämställdhetsmyndigheten, på uppdrag av regeringen, tagit fram ett webbstöd om våldets orsaker, omfattning och konsekvenser med särskilt fokus på rättsväsendet. NCK har 2026 tilldelats medel för att fortsatt utveckla och sprida webbstödet med särskilt fokus på prostitution, människohandel, hedersrelaterat våld och förtryck.
77. 2024 trädde ett nytt regelverk för skyddat boende i kraft. Genom ändringarna regleras skyddat boende som en boendeinsats enligt socialtjänstlagen till den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp.
78. 2025 fick Brottsoffermyndigheten i uppdrag att utveckla och fördjupa informationen i Brottsofferguiden (webbsidan Brottsofferguiden) samt genomföra informationsinsatser om hur guiden kan hjälpa brottsoffer med ett särskilt fokus på information till brottsoffer utsatta för mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel och liknande.

Åtgärder från Polismyndigheten

79. 2026 gav regeringen Polismyndigheten och Socialstyrelsen i uppdrag att föreslå åtgärder i syfte att förhindra vansinnesdåd. Uppdraget syftar till att kartlägga begånga brott av oprovocerat icke-relationellt dödligt, eller potentiellt dödligt, våld och dra lärdom av dessa. Uppdraget ska redovisas i januari 2027.
80. 2024 gav regeringen Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kriminalvården och Socialstyrelsen i uppdrag att stärka samverkan för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer samt hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive ärenden där barn är involverade. Polismyndigheten ska lämna en samlad redovisning till Regeringskansliet i oktober 2026.
81. Polismyndigheten har initierat flera insatser i syfte att stärka både uppkläringen av brott och det förebyggande arbetet för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Bland annat påbörjades under 2023 en nationell polisoperation (Beta) för att stärka polisens förmåga att reducera mäns dödliga våld mot kvinnor och från 2024 har en återkommande nationell informationsinsats införts i syfte att sprida information om att våld i nära relation är ett brott.
82. Utbildning om våld i nära relation och mäns våld mot kvinnor är obligatoriskt inom polisutbildningen och i Polismyndighetens grundutbildning för civilanställda som arbetar med brottsutredning. 2022 gav regeringen Polismyndigheten i uppdrag att stärka kompetensen hos polisanställda för att bemöta personer med psykisk ohälsa i ärenden om brott i nära relation. Uppdraget resulterade bland annat i en nyutvecklad grundutbildning för brottsutredare 2024.

Åtgärder från Åklagarmyndigheten

83. Den utredningsmetod som togs fram år 2010–2012, ett bästa arbetssätt, har genom åren utvecklats till den nuvarande metoden – utredningsmetod för att utreda brott mot särskilt utsatta brottsoffer (se Rättslig vägledning 2023:6, ”SUB-metoden”). Utredningsmetoden utgörs av olika framgångsfaktorer som har identifierats och utvecklats inom Åklagarmyndigheten i samverkan med Polismyndigheten, vilka ger bättre förutsättningar för lagföring och effektiv utredning. Även den proaktiva, brottsförebyggande dimension som präglar arbetsmetodiken bör framhållas. Genom att prioritera tidig bevisinhämtning i ärenden som bedöms kunna leda till lagföring ökar möjligheterna att dels nå lagföring i det enskilda ärendet, dels att våldsspiraler kan avbrytas och därmed bedöms risken för fortsatt brottslighet minska.

84. Myndighetens utvecklingscentrum har utifrån den rättsliga vägledningen om SUB-metoden lämnat fördjupad vägledning inom olika områden och bland dessa kan nämnas ”Hedersrelaterad brottslighet och könsstympning”, ”Brott i nära relation och olaga förföljelse”, ”Brott mot barn” samt tre rättsliga vägledningar om sexualbrott. Därtill har myndigheten gjort särskilda insatser för att säkerställa kunskapsspridning om de rättsliga vägledningarna och då särskilt aktiviteter i samtliga åklagarområden gällande den rättsliga vägledningen ”SUB-utredningsmetod för brott mot särskilt utsatta brottsoffer”.

Utbildning och kunskapsstöd till domstolar m.fl.

85. Domstolsakademin tillhandahåller för närvarande bland annat en kurs om sexualbrott och våld i nära relationer, där deltagarna ges fördjupade kunskaper om bland annat krisreaktioner, våldets uttryck och mekanismer i relationer.
86. För att öka kompetensen om barnets rättigheter och behoven hos barn som bevittnat våld har Brottsoffermyndigheten fått i uppdrag att ta fram och sprida ett kunskapsstöd samt utbildningsinsatser till berörda aktörer, som advokater, målsägandebiträden och andra berörda yrkesutövare. Uppdraget resulterade i en webbutbildning som för närvarande utvecklas.

Svar till punkt 9

Lagstiftning och andra åtgärder

87. 2022 infördes terroristbrottslagen (2022:666). Terroristbrottslagen innebär i huvudsak en omstrukturering och omarbetning av bestämmelserna i de tre tidigare lagarna, finansieringslagen, lagen om straff för terroristbrott och rekryteringslagen, i syfte att åstadkomma en ändamålsenlig, effektiv och överskådlig reglering. Lagen innehåller även flera förändringar i sak i förhållande till tidigare gällande regler. 2023 infördes ett nytt brott i terroristbrottslagen – deltagande i en terroristorganisation. Det nya brottet omfattar den som deltar i verksamheten i en terroristorganisation på ett sätt som är ägnat att främja, stärka eller understödja organisationen. Flera av bestämmelserna i terroristbrottslagen innebär begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheter som skyddas av bland annat regeringsformen och Europakonventionen. De lagändringar som innebär att det straffbara området utvidgas får konsekvenser till exempel för möjligheterna att använda tvångsmedel när brotten utreds. Vid utformningen av bestämmelserna som reglerar straffansvar och tvångsmedel har bestämmelsernas förenlighet med grundläggande fri- och rättigheter prövats noggrant.

88. Sedan 2024 har Sverige en ny nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism. Strategin omfattar alla former av våldsbejakande extremism, inklusive ensamagerande gärningspersoner. I arbetet med att ta fram strategin gavs nationella myndigheter, kommuner, forskare och det civila samhällets organisationer möjlighet att identifiera aktuella utmaningar och möjliga åtgärder. Strategin bygger på dessa konsultationer.

89. Syftet med strategin är att ge stöd för myndigheternas arbete och för långsiktiga insatser. Arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism ska bedrivas med medel som är förenliga med principerna om demokratisk rättsstat. En viktig premiss för regeringen är att grundläggande rättigheter, friheter och rättsstatsprinciper måste respekteras i alla insatser. Arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism handlar ytterst om att skydda demokratin och det fria och öppna samhället. Av strategin framgår att insatser inte ska bidra till stigmatisering eller riskera att leda till diskriminering som kan utgöra en grogrund för polarisering och ytterligare radikaliserings. När det gäller risker för diskriminering är det exempelvis viktigt att arbetet inte bedrivs med sådana medel eller metoder som riskerar att innebära diskriminerande etnisk profilering, dvs. att brottskämpande myndigheter gör ett diskriminerande urval av vilka personer som blir föremål för olika former av ingripanden som har samband med deras etniska tillhörighet eller ursprung.

Åtgärder för att säkerställa jämlik behandling av misstänkta

90. Inom Åklagarmyndigheten finns en särskild kammare som arbetar med terroristbrott; Riksenheten för säkerhetsmål. Kammaren arbetar med Säkerhetspolisen. Inom Åklagarmyndigheten finns sedan 2014 etiska riktlinjer, dessa uppdaterades senast 2019. Åklagarmyndigheten arbetar aktivt med att dessa etiska riktlinjer ska genomsyra hela verksamheten och samtliga åklagare utbildas inom de etiska riktlinjerna. Utbildningen består av sju lektioner på ämnet "Etik och åklagarrollen" och tre lektioner på ämnet "Likabehandling och diskriminering". Riktlinjerna innebär bland annat att Åklagarmyndighetens verksamhet ska präglas av objektivitet och saklighet och att de anställda inte får ta hänsyn till ovidkommande förhållanden eller syften. I sina kontakter med parter, ombud, domstol och andra ska Åklagarmyndighetens anställda agera korrekt och på ett sådant sätt att misstanke inte uppstår om att den anställda tar ovidkommande hänsyn eller att det föreligger risk för jäv eller något motsvarande förhållande.

91. I häkteslagen (2010:611) och fängelselagen (2010:610) framgår att varje intagen ska bemötas med respekt för sitt människovärde. Alla tillsvidareanställda kriminalvårdare

som arbetar med frihetsberövade personer genomgår en grundutbildning på åtta veckor. Utbildningen fördjupar deltagarnas kunskap om mänskliga rättigheter, bland annat genom studier av hur Kriminalvårdens regelverk förhåller sig till internationella deklarationer och konventioner på området.

Svar till punkt 10

92. Sverige ska föra en ambitiös och effektiv klimatpolitik för att nå hela vägen till nettonoll utsläpp 2045. Sverige har bland de lägsta utsläppen per capita i hela EU. Sveriges miljöpolitik handlar om att skapa ett samhälle som är fritt från utsläpp och farliga gifter med hänsyn till både människor, djur och natur. Den handlar också om att skapa ett hållbart samhälle som är anpassat till ett förändrat klimat. I den nationella strategin för klimatanpassning, antagen 2018 och reviderad 2024, framgår att Sverige ska vara klimatanpassat, motståndskraftigt och ta tillvara de möjligheter som kommer med ett förändrat klimat. Regeringen tydliggör genom strategin att den avser att verka för att skapa förutsättningar för att ett effektivt arbete med klimatanpassning även är inkluderande och inte förstärker ojämlikhet och utanförskap. Här omnämns bland annat behovet av stöd till kommuner och andra aktörer för bedömning av hur rättvis- och jämställdhetsaspekter kan inkluderas i klimatanpassningsarbetet och att regeringen ska verka för att myndigheter bidrar med vägledning. Behovet av delaktighet hos barn och unga som påverkas av beslut som rör klimatanpassning lyfts fram av strategin. Regeringen ska genom vägledning och kunskapsspridning verka för att ett jämställdhetsperspektiv inkluderas i genomförandet av klimatanpassningen av samhället.
93. Kunskapsspridningen till allmänheten lyfts också fram som centralt för att möjliggöra deltagande och ökad förståelse för klimatanpassningsarbetet. Ett flertal myndigheter, så som SMHI och Naturvårdsverket, arbetar idag aktivt med att sprida kunskap om klimatförändringar och klimatanpassning. Lagstiftningens krav på samrådsprocesser möjliggör också allmänhetens insyn och deltagande i beslut.
94. Sverige arbetar enligt EU:s klimatlag som gör gällande att medlemsstaterna ska ta itu med de växande klimatrelaterade hälsoriskerna. Till detta hör att säkerställa att anpassningspolitiken inbegriper relevant politik och relevanta åtgärder på det socioekonomiska området och miljöområdet. De ska särskilt inrikta sig på de mest sårbara och drabbade befolkningsgrupperna. Regeringens ambitioner framhävs genom klimatanpassningsstrategin som lyfter upp klimatförändringens socioekonomiska effekter för utsatta grupper, vilket leder till ohälsa. För att motverka detta avser

regeringen stärka arbetet för att ökad kunskap om hur ett förändrat klimat påverkar människors psykiska och fysiska hälsa.

95. Regeringen har i budgetpropositionen för 2026 föreslagit flera satsningar för minskade utsläpp, fossilfri energiförsörjning och ren miljö. Bland annat avsätts 558 miljoner kronor för insatser på ren natur och en giftfri vardag. Totalt cirka 19,6 miljarder kronor ur statens budget för 2026 går till klimat, miljö och natur. Här ingår 89,5 miljoner som avsätts specifikt för klimatanpassningsarbete till nationella myndigheter. De medel som avsätts syftar till att såväl öka kunskapsuppbyggnad inom klimatanpassningsområdet som att genomföra konkreta åtgärder i utsatta områden.
96. I förordningen (2018:1428) om myndigheternas klimatanpassningsarbete ingår det i definitionen för klimatanpassning att utföra åtgärder som bland annat syftar till att skydda människors liv och hälsa. Utifrån förordningen arbetar ett stort antal myndigheter aktivt med klimatanpassningsfrågor inom sitt sektorsområde, däribland Folkhälsomyndigheten, som tagit fram en handlingsplan för myndighetens arbete med klimatanpassning för åren 2025–2029. I planen redovisas bland annat behov och åtgärder för hantering av hälsorisker i ett förändrat klimat så som höga temperaturer. Andra myndigheter så som Myndigheten för civilt försvar (MCF), Boverket och Socialstyrelsen arbetar också med klimatanpassningsfrågor inom sina sektorsområden i enlighet med förordningen.
97. Både renskötselrätten och den samiska kulturen har skydd i svensk grundlag och samerna har också ett folkrättsligt skydd som urfolk. Enligt lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket som trädde i kraft 2022 ska regeringen, statliga förvaltningsmyndigheter, och sedan 2024 även regioner och kommuner, konsultera samiska företrädare i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. I enlighet med lagen har regeringen till exempel konsulterat Sametinget i fråga om avsnitten i den nationella strategin för klimatanpassning som handlar om rennäringen och samisk kultur.
98. Sametinget återfinns bland myndigheterna som omfattas av Klimatanpassningsförordningen (2018:1428) och har tagit fram mål och en strategi och handlingsplan för klimatanpassningsarbetet av samiska näringar och samisk kultur. Exempelvis har ett omfattande samarbete genomförts mellan länsstyrelser, Sametinget, Svenska Samernas Riksförbund (SSR) och SMHI där klimat- och sårbarhetsanalyser tagits fram för ett antal samebyar i syfte att stärka motståndskraften mot klimatrelaterade risker. Ett flertal projekt pågår också för att klimatanpassa rennäringen.

Svar till punkt 11

Reglering av användandet av skjutvapen

99. De grundläggande reglerna om polisens våldsanvändning finns i polislagen (1984:387). En förutsättning för att våld ska få användas är att andra medel är otillräckliga och att våldet med hänsyn till omständigheterna är försvarligt.
100. Polisens användning av skjutvapen regleras inte särskilt i polislagen, utan i kungörelsen (1969:84) om polisens användning av skjutvapen (skjutkungörelsen). Regeringen har föreslagit en ny lag om polisens användning av skjutvapen som på ett tydligare sätt anger i vilka situationer och under vilka förutsättningar som polisen får använda skjutvapen (prop. 2024/25:186). Lagen träder i kraft den 1 juli 2026. Lagförslagen är utformade med beaktande av bland annat Förenta nationernas (FN) grundläggande principer för brottsbekämpande tjänstemäns användning av våld och skjutvapen. För mer detaljerad information rörande användandet av skjutvapen av polis, vänligen se svaret till frågorna i punkt 19 i Sveriges nionde periodiska rapport till FN:s kommitté mot tortyr (CAT/C/SWE/9).

Avdelningen för särskilda utredningar

101. Avdelningen för särskilda utredningar (SU) är en oberoende avdelning inom Polismyndigheten, avskild från övrig polisverksamhet, som utreder brottsmisstankar mot poliser, åklagare, domare, riksdagspolitiker och andra särskilda befattningshavare. Oberoendet säkerställs genom en lång rad åtgärder, främst genom att utredningarna leds av en fristående åklagare, att regeringen utser chefen, att avdelningen har en egen anslagspost, att avdelningen lämnar en separat årsrapport till regeringen samt att verksamhetens lokaler är fysiskt avskilda från övrig polisverksamhet.
102. Att utredningarna bedrivs med hög rättssäkerhet och integritet försäkras vidare genom att SU:s ärenden sedan 2023 behandlas i ett eget diarium, utan insyn från övriga Polismyndigheten. Avdelningens IT-system är avskilda från övriga Polismyndigheten, genom bland annat brandväggar och egna plattformar. Däremot kan SU inhämta information från Polismyndighetens olika IT-system utan biträde från den övriga myndigheten, vilket både är av stor betydelse för förmågan att kunna bedriva brottsutredningar effektivt och för att skydda integriteten hos den enskilde. Vidare har SU under 2025 infört en egen anmälningmottagning dit anmälare kan vända sig direkt utan kontakt med Polismyndighetens kontaktcenter eller en polisstation.

Prövning av polis våldsutövning

103. En polis som går utöver sin befogenhet och som inte agerar i självförsvar (nödvarn) kan åtalas och dömas för brott som misshandel, grov misshandel och tjänstefel. Ett åtal mot en polis handläggs i domstol på samma sätt som andra åtal. Vad gäller prövningen av en polis våldsutövning i tjänsten har Högsta domstolen uttalat att man måste se till situationen som helhet. Prövningen av om andra medel har varit otillräckliga och om det med hänsyn till omständigheterna har varit försvarligt att använda våld på det sätt som har skett ska således göras med beaktande av alla de faktorer som förelåg vid ingripandet. Av betydelse vid bedömningen blir bland annat tjänsteåtgärdens vikt, behovet av att avvärja våld och i vad mån kravet på ett snabbt ingripande uteslöt andra åtgärder. I bedömningen måste också vägas in vilka risker av olika slag som en viss våldsanvändning kan innebära. När det sedan gäller oaktsamhetsbedömningen ligger det i sakens natur att kraven på noggrannhet och omsorg är högt ställda när polisen överväger att använda våld. Kraven får samtidigt inte ställas högre än att det i det enskilda fallet finns en praktisk möjlighet att svara upp mot dem (NJA 2017 s. 491).

Svar till punkt 12

Ett särskilt tortyrbrott

104. Se svar i punkterna 42–46 i Sveriges sjunde tematiska rapport. Utöver det kan följande nämnas. Gällande det som upplystes om i punkt 43 i nämnda rapport kan tilläggas att uppdraget att utreda om det finns ett behov av ett särskilt tortyrbrott i svensk strafflagstiftning redovisades i september 2015 genom departementspromemorian *Ett särskilt tortyrbrott?* (Ds 2015:42). För mer detaljerad information avseende ett särskilt tortyrbrott vänligen se svaret till punkt 2 och 9 i Sveriges nionde periodiska rapport till FN:s kommitté mot tortyr (CAT/C/SWE/9).

Möjligheten att anmäla tortyrbrott

105. Den 1 januari 2022 infördes en lagändring som innebär att svenska domstolar har full behörighet när det gäller gärningar som omfattas av begreppet tortyr enligt artikel 1 i Förenta nationernas konvention den 10 december 1984 mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, eller försök till sådant brott även om brottet har begåtts utanför Sverige (universell jurisdiktion). För information rörande möjligheten att anmäla tortyrbrott se svar till frågorna i punkt 2 och 9 i Sveriges nionde periodiska rapport till FN:s kommitté mot tortyr (CAT/C/SWE/9).

Utbildning av polis och kriminalvårdare

106. För information avseende utbildning av polis och kriminalvårdare se svar till frågorna i punkt 12 i Sveriges nionde periodiska rapport till FN:s kommitté mot tortyr (CAT/C/SWE/9). Utöver den informationen har Polismyndigheten sedan september 2024 en handbok för förhör som beskriver ett grundläggande arbetssätt som ska användas i alla förhör. Polismyndighetens förhørsmodell är strukturerad i enlighet med PEACE-modellen för förhör och inbegriper kognitiv intervjumetodik. Centralt i modellen är kontaktskapande och fri berättelse. För att främja rättssäkerheten ytterligare följer av handboken ett nytt krav på att alla förhör ska spelas in med ljud, när det är möjligt. Handboken utgår från Mendezprinciperna som är internationella riktlinjer för etiska, icke-tvingande förhör som syftar till att effektivt samla in tillförlitlig information och förebygga tortyr och misshandel.
107. Kriminalvården har en visselblåsarfunktion för information om missförhållanden i arbetsrelaterade sammanhang, alternativt om missförhållandet utgörs av ett handlande eller en underlåtenhet som strider mot svensk lagstiftning eller EU-rätt.

Svar till punkt 13

Häktning

108. 2021 infördes nya regler om tidsgränser för häktning och beslut om restriktioner. Lagändringarna syftar till en effektivare hantering av häktningar och innebär bland annat att en misstänkt som utgångspunkt får vara häktad i högst nio månader fram till dess att åtal har väckts (24 kap. 4 a § rättegångsbalken). Om den misstänkte inte har fyllt 18 år är motsvarande tid tre månader (23 a § lagen [1964:167] med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare). Tiderna får överskridas om det finns synnerliga skäl, till exempel när det misstänkta brottet är särskilt svårutrett för att det utgör en del av organiserad eller gängrelaterad brottslighet. Precis som tidigare gäller att häktning får ske endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse. Alternativ till häktning, dvs. reseförbud, anmälningsskyldighet och övervakning, ska användas om det finns möjlighet.
109. De nya reglerna innebär vidare att det krävs tillstånd av domstol för att åklagaren ska kunna meddela restriktioner av ett visst slag. Lagändringarna syftar till att säkerställa att restriktioner beslutas endast när det faktiskt behövs och inte görs mer omfattande än nödvändigt. Se även punkt 15 i Sveriges rapport till FN:s kommitté mot tortyr (CAT/C/SWE/9) från 2025 rörande domstolars och åklagares omprövningsskyldigheter samt den misstänktes rättigheter i häktet.

Rätten till offentlig försvarare

110. Är den misstänkte anhållen eller häktad ska offentlig försvarare förordnas för honom eller henne, om han eller hon begär det (21 kap. 3 a § rättegångsbalken). En offentlig försvarare förordnas av tingsrätten. Uppstår behov av försvarare utanför ordinarie arbetstid finns inom rättsväsendet en jourverksamhet som förordnar offentliga försvarare under dagtid på helgerna. Tingsrätterna har därutöver kvällsberedskap varje dag fram till 24.00 för att pröva frågor om offentlig försvarare för misstänkta som är gripna eller anhållna där det finns ett särskilt brådskande behov av försvarare.

Frihetsberövades rättigheter

111. Rätten till information om rättigheter följer av lag men för att ytterligare säkerställa rättigheten i praktiken finns föreskrifter i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om häkte (KVFS 2011:2) och i Polismyndighetens handbok och checklistor. Även utformningen av Polismyndighetens digitala system för dokumentation som används i arrestverksamheten hjälper till att säkerställa att rättigheten tillgodoses.
112. Av 2 kap. 5 § häkteslagen (2010:611) framgår att en intagen som huvudregel ska ges möjlighet att dagtid vistas tillsammans med andra intagna (gemensamhet).
113. I de allmänna råden till 2 kap. 5 § häkteslagen i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd om häkte ges exempel på olika sorters isoleringsbrytande åtgärder.
114. Kriminalvården arbetar dagligen aktivt med isoleringsbrytande åtgärder för alla häktade. 2022 uppdaterades myndighetens handbok om gemensamhet och avskildhet i häkte (2018:13) med definitioner av begreppen isolering respektive isoleringsbrytande åtgärd med utgångspunkt i Nelson Mandela-reglerna. För att en intagen inte ska anses isolerad krävs det enligt definitionerna att den intagne under en sammanlagd period om minst två timmar per dag erbjuds möjlighet att vistas tillsammans med annan.

Unga lagöverträdare

115. Sedan 2021 har den som är under arton år och som är häktad eller anhållen och intagen i häkte en lagstadgad rätt att vistas med personal eller någon annan minst fyra timmar varje dag (2 kap. 5 a § häkteslagen). För att kunna följa efterlevnaden av bestämmelsen arbetar Kriminalvården med daglig dokumentation kring den tid då vistelse med annan genomförts eller erbjudits. För att vistelse med annan ska dokumenteras och följas upp krävs att den bedöms som meningsfull och att barnet fysiskt vistas med en annan person. Kriminalvården försöker genom engagemang och stöttning få intagna barn att

delta i isoleringsbrytande åtgärder. För intagna som väljer att inte delta i aktiviteter följer Kriminalvården upp med motiverande arbete. Myndigheten arbetar aktivt med att öka tiden i gemenskap. För mer information rörande de särskilda bestämmelserna om unga lagöverträdare se svaret till punkt 22.

Svar till punkt 14

Åtgärder för att förebygga och arbeta mot människohandel och människoexploatering

116. I samtliga polisregioner i Sverige finns antingen en sektion, en grupp eller utredningsresurser med ansvar att utreda människohandel samt människoexploatering. I Stockholm finns en särskild prostitutionsgrupp och i Malmö finns en samordnare mot prostitution i varje lokalpolisområde.
117. På nationell nivå bedriver Polismyndigheten såväl verksamhetsutveckling som underrättelseverksamhet på människohandelsområdet. Polismyndigheten deltar också i det myndighetsgemensamma arbetet samt metodutvecklingsarbetet på olika nivåer och sammanhang, liksom genom internationellt samarbete genom till exempel Europol/EMPACT.
118. 2025 gav regeringen Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten i uppdrag att förstärka arbetet mot människohandel och människoexploatering. Syftet med uppdraget är bland annat att myndigheterna ska förbättra sina arbetsmetoder för att öka utredningsförmåga och lagföring, samt säkerställa att offer får rätt stöd och skydd. I uppdraget ingår även att Polismyndigheten ska stärka den uppsökande och förbyggande verksamheten, både fysiskt och digitalt. Uppdraget ska slutredovisas under 2026.
119. 2024 presenterade regeringen skrivelsen Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet (Skr. 2023/24:67). Människohandel och människoexploatering lyfts på flera ställen särskilt fram som ett exempel på kriminalitet som aktörer inom organiserad brottslighet ägnar sig åt.
120. Inom Åklagarmyndigheten handläggs ärenden om människohandel och människoexploatering sedan 2024 av åklagare vid Riksenheten mot internationell och organiserad brottslighet (RIO). På nationell nivå finns också en ämnesspecialist. 2025 publicerade myndigheten sin första rättsliga vägledning i ämnet människohandel och människoexploatering (Rättslig vägledning 2025:1). Det pågår ett arbete med att ta fram en rättslig vägledning med arbetsnamnet ”Koppleri och köp av sexuell handling samt brottens koppling till människohandel”. Denna förväntas publiceras under andra delen av 2026.

121. Sverige har vidtagit ett stort antal åtgärder för att stärka det straffrättsliga skyddet på området. Bland annat ändrades 2018 straffbestämmelsen om människohandel på så sätt att de s.k. otillbörliga medlen förtydligades, att straffansvaret för brott mot en person under 18 år ska gälla vid oaktsamhet i fråga om offrets ålder, minimistrafvet för mindre grov människohandel skärptes och människoexploatering kriminaliserades som ett särskilt brott. 2025 utvidgades området för köp av sexuell handling och koppleri till att även omfatta sexuella handlingar som utförs på distans, till exempel via internet. Gällande övriga åtgärder angående exploatering av barn, se svaret till punkt 21.
122. 2025 överlämnade Utredningen om genomförande av ändringar i människohandelsdirektivet betänkandet Ett nytt brott och andra åtgärder mot människohandel (SOU 2025:119). Utredningen har haft i uppdrag att föreslå författningsändringar och andra åtgärder i syfte att anpassa svensk rätt till EU-direktivet om ändring av människohandels-direktivet (direktiv 2024/1712). Utredningen förslår bland annat att ett nytt brott avseende olaga tjänsteutnyttjande införs samt flera förslag i syfte att stärka skyddet för offer för människohandel.
123. Regeringen stärker i budgetpropositionen för 2026 finansieringen till den kommande handlingsplanen mot prostitution och människohandel, som bereds inom Regeringskansliet. För åren 2026–2028 har 14 miljoner kronor per år avsatts särskilt för handlingsplanen men redan inför 2026 har regeringen beslutat om åtgärder mot prostitution och människohandel. 2025 gav regeringen Jämställdhetsmyndigheten, Socialstyrelsen, länsstyrelserna och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) i uppdrag att förbereda för regionalt och nationellt stöd för personer som har utsatts för människohandel för sexuella ändamål, prostitution eller kopplat till övergrepp vid produktion och distribution av pornografi. Uppdragets olika delar ska slutredovisas 2027 och 2029.
124. 2025 gav regeringen Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att kartlägga kunskapsläget om de digitala dimensionerna av mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. I uppdraget ingår att föreslå åtgärder för ökad kompetens samt åtgärder för att minska utsattheten för de digitala dimensionerna av våld.
125. Arbetsmiljöverket har i uppdrag att i myndighetens årsredovisning redovisa hur myndigheten arbetar och kan utveckla arbetet mot människohandel och människoexploatering, i enlighet med det myndighetsgemensamma uppdraget att arbeta mot arbetslivskriminalitet, samt i uppdrag att inventera stödbehovet hos

personer som är utsatta för arbetskraftsexploatering och lämna förslag på målgruppsanpassade stödinsatser.

126. Statens institutionsstyrelse har i sitt regleringsbrev för 2026 i uppdrag att stärka och anpassa vården för barn och unga som har utsatts för olika former av våld. Det kan vara våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, sexuellt våld och sexuell exploatering, inklusive sexuellt utnyttjande i pornografiska syften. I arbetet ingår att analysera riskerna och förebygga att barn och unga utsätts för sexuellt våld, sexuell exploatering eller prostitution och människohandel. Uppdraget ska redovisas 2029.

Effektiva rättsmedel för brottsoffer

127. Se svar i punkt 103 i Sveriges sjunde tematiska rapport (CCPR/C/SWE/7) för rätt till skadestånd och brottsskadeersättning av statliga medel.
128. Socialnämnden ska erbjuda brottsofferstöd. Insatsen kan riktas till både den som har utsatts för brott och dennes närstående. I ansvaret ingår att socialnämnden ska vara uppmärksam på att personer kan vara i behov av insatser för att förändra sin situation. Vidare erbjuds brottsoffer hjälp inom hälso- och sjukvården, särskilt inom psykiatrin, och flera kommuner har särskilda stödcentrum för unga brottsoffer. Därutöver sträcker sig frivilligorganisationernas insatser över ett brett spektrum av brottsoffer som har mer eller mindre uttalade specifika behov av skydd och stöd, framför allt från brottsofferjourerna.
129. Polismyndigheten har en skyldighet att informera brottsoffer och vittnen om sina rättigheter. Polismyndigheten ansvarar också för vissa skyddsfrågor såsom att göra en individuell skyddsbedömning för att fastställa en målsägandes behov av särskilda skyddsåtgärder under förundersökningen och rättegången.
130. 2025 fick Brottsoffermyndigheten i uppdrag att analysera vad som behövs för att personer utsatta för människohandel och människoexploatering ska få tillräckligt stöd med att ansöka om brottsskadeersättning. Uppdraget omfattar att ta fram förslag på åtgärder både inom myndighetens egen verksamhet och för andra aktörer.

Svar till punkt 15

Non-refoulement

131. Sverige tillämpar principen om non-refoulement i enlighet med internationell rätt. Skyddet mot refoulement är absolut och gäller i samtliga ärenden där en person riskerar

tortyr eller annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Detta skydd är integrerat i utlänningslagen (2005:716) och tillämpas av Migrationsverket, migrationsdomstolarna och, i de fall regeringen är beslutsinstans, även av regeringen. Sverige har i tidigare rapporter (CCPR/C/SWE/7) redogjort för utlänningslagens bestämmelser.

132. Sverige gör individualiserade riskbedömningar i alla asylärenden utifrån personliga omständigheter, aktuell landinformation, nationell praxis och EU-rätten. Processen innefattar möjligheter till muntlig handläggning, offentligt biträde och möjlighet att överklaga. Dessa garantier stärker rättssäkerheten och minskar risken för refolement genom att individuella risker identifieras innan en utvisning verkställs.
133. Säkerhetsärenden enligt 1 kap. 7 § utlänningslagen avser utlänningsärenden där Säkerhetspolisen (Säpo) bedömer att ett beslut om exempelvis uppehållstillstånd, avvisning eller utvisning berör Sveriges säkerhet eller allmän säkerhet. Dessa ärenden handläggs inom utlänningslagens ram och omfattas av dess grundläggande rättssäkerhetsgarantier. De ska inte förväxlas med kvalificerade säkerhetsärenden enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar, som regleras i ett separat system.
134. Eventuella förändringar av asyl- och migrationslagstiftningen bereds i enlighet med lagstiftningsprocessen, där förslag på lagändringar skickas på remiss till berörda myndigheter och organisationer, konsekvensanalyser genomförs och förenligheten med internationella åtaganden bedöms. Sverige har rättssäkerhetsgarantier och skyddsmekanismer som tillämpas under hela processen, och särskilt utsatta grupper, såsom barn, beaktas med särskild hänsyn.

Förvar

135. Sverige har i tidigare rapportering (CCPR/C/SWE/7) redovisat de grundläggande principer som styr användningen av förvar. Förvar används endast när det är nödvändigt, proportionerligt och förenligt med utlänningslagen och EU-rätten. En utlännings frihet får inte begränsas mer än vad som är nödvändigt i varje enskilt fall (1 kap. 8 § utlänningslagen). Beslut om förvar kan fattas av både Migrationsverket, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och, i vissa fall, domstol. Förvar kan användas när det finns risk för avvikande, risk för brottslighet eller när identitet och rätt att vistas i landet behöver utredas. Beslut om förvar omprövas fortlöpande och får inte upprätthållas om de omständigheter som motiverade förvaret inte längre föreligger.

Den enskilde har rätt till offentligt biträde under försvarsprocessen. Barn tas endast i förvar i mycket begränsade undantagsfall och under kortast möjliga tid.

136. Myndigheterna ska först pröva om uppsikt är ett tillräckligt mindre ingripande alternativ innan beslut om förvar fattas. Uppsikt innebär att en utlänning är skyldig att hålla sig tillgänglig för myndigheterna, exempelvis genom anmälningssplikt, men utan att frihetsberövas. Förutsättningar och tidsgränser för förvar och uppsikt regleras i 10 kap. utlänningslagen.

Kvalificerade säkerhetsärenden

137. 2022 trädde lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar (LSU) i kraft. Lagen ersätter en tidigare gällande lag. I lagen finns bestämmelser som gör det möjligt att utvisa bland annat en utlänning som utgör ett allvarligt hot mot Sveriges säkerhet. Lagen ger också utrymme för kontrollåtgärder i de fall då verkställighet av ett utvisningsbeslut inte är möjlig. Lagen syftar till att skapa en mer ändamålsenlig, effektiv och överskådlig reglering när det gäller de utlänningar som utgör kvalificerade hot mot Sveriges säkerhet samtidigt som regleringen är förenlig med ett väl fungerande skydd för grundläggande fri- och rättigheter. De inskränkningar i grundläggande fri- och rättigheter som lagstiftningen innebär är förenliga med såväl svensk grundlag som internationella åtaganden på området. Lagen innehåller en uttrycklig och generell proportionalitetsbestämmelse som gäller för alla åtgärder som vidtas enligt lagen. Därtill finns regler om muntlig handläggning, överklagandemöjligheter och offentligt biträde i processen.

138. Om det har beslutats att en utlänning ska utvisas enligt LSU men det föreligger verkställighetshinder ska den beslutande myndigheten i enlighet med principen om non-refoulement förordna att beslutet tills vidare inte får verkställas (inhibition) eller bevilja utlänningen ett tidsbegränsat uppehållstillstånd.

139. En utlänning får enligt LSU under vissa omständigheter tas i förvar dels inför beslut om utvisning, dels i samband med verkställighet av utvisningsbeslutet. Förvar ska pågå under så kort tid som möjligt och beslutet omprövas fortlöpande. Muntlig handläggning ska ske där utlänningen ska höras och utlänningen har rätt till offentligt biträde under försvarsprocessen. Utlänningen får under vissa förutsättningar ställas under uppsikt i stället för att tas i förvar.

140. Säkerhetspolisen kan efter ansökan ges rätt att använda vissa tvångsmedel eller hemliga tvångsmedel om ett beslut om utvisning enligt LSU tills vidare inte får verkställas. Beslut om tvångsmedel kan överklagas och har begränsad giltighetstid. Vid hemliga

tvångsmedel bevakar ett offentligt ombud den enskildes intressen. Vidare utövar Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden tillsyn över myndigheters hantering av hemliga tvångsmedel och det finns en tydlig reglering kring hur överskottsinformation får användas.

141. Införandet av en möjlighet för utlänningar att få verkställda utvisningsbeslut upphävida i vissa fall innebär vidare en förstärkt rättssäkerhet.

Svar till punkt 16

Domstolarnas oberoende

142. Regeringen har i prop. 2024/25:165 lämnat förslag till ändringar i regeringsformens bestämmelser om statsskickets grunder som tydliggör att rättskipande verksamhet utövas av oberoende domstolar. Det föreslås även ändringar i regeringsformen som syftar till att minska risken för politisk styrning av den centrala domstolsadministrationen, bland annat genom att den myndighet som ansvarar för administrationen av domstolarna ska ledas av en styrelse där en majoritet av ledamöterna är domare. Styrelsens ledamöter ska inte kunna skiljas ofrivilligt från sitt uppdrag annat än genom ett riksdagsbeslut som fattas med en kvalificerad majoritet om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter. I propositionen föreslås även att det ska tas in bestämmelser i grundlag om hur många justitieråd det ska finnas som mest och som minst i de högsta domstolarna. I syfte att öka domarnas oberoende ställning föreslås ändrade regler om avgångsskyldighet på grund av ålder för ordinarie domare. Det föreslås också att myndigheter under regeringen inte längre ska ha möjlighet att utöva tillsyn över domstolarnas rättskipande verksamhet. Lagändringarna föreslås träda i kraft i april 2027. Riksdagen har antagit förslagen som vilande. En slutlig omröstning om förslagen kan hållas efter nästa riksdagsval.
143. Regeringen arbetar också med att omhänderta ytterligare förslag på stärkandet av domstolarnas och domarnas oberoende på lagnivå. Det handlar bland annat om förslag på ytterligare reglering till stärkandet av domstolarnas och domarnas oberoende som lämnats av 2020 års grundlagskommitté (Förstärkt skydd av domstolarnas och domarnas oberoende, SOU 2023:12). I samma lagstiftningsprojekt ingår även förslag som lämnats av Domarutredningen 2024, Stärkt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende (SOU 2025:56). Dessa förslag omfattar bland annat inrättandet av en ny prövningsordning för ansvarsutkrävande av domare. Lagändringarna föreslås träda i kraft samtidigt med grundlagsändringarna i april 2027.

Nämndemän

144. Nämndemännen ska vara opartiska och sakliga i dömandet. Nämndemän får inte driva politiska åsikter i domstolen och inte låta sig påverkas av personliga värderingar. Precis som juristdomare måste de alltid följa gällande lagstiftning och vara objektiva. Nämndemännen är representanter för Sveriges befolkning och syftet är att ge allmänheten insyn i domstolarnas verksamhet. Nämndemän utses genom beslut i kommunfullmäktige och regionfullmäktige. Domstolen ska entlediga en nämndeman som genom att begå brott eller på annat sätt har visat sig olämplig för uppdraget.
145. En utredare gavs 2023 i uppdrag att bland annat ta ställning till behovet av ytterligare åtgärder för att tydliggöra att nämndemannauppdraget inte är ett politiskt uppdrag och för att i övrigt säkerställa att kravet på saklighet och opartiskhet iakttas. Utredaren gjorde bedömningen att nuvarande reglering av nämndemäns lämplighet är ändamålsenlig och väl avvägd och att det inte finns något behov av ytterligare åtgärder för att tydliggöra att nämndemannauppdraget inte är ett politiskt uppdrag. Frågor som rör nomineringen och tillsättningen av nämndemän ingick däremot inte i uppdraget och utredaren lämnade därför inga förslag som gällde rekryteringen och tillsättningen av nämndemän.
146. För att få till en bredare rekrytering av nämndemän har regeringen inför nämndemannavalen, som sker vart fjärde år, gett Domstolsverket i uppdrag att genomföra kommunikationsinsatser för presumtiva nämndemän och nominerande och väljande organ.

Anonyma vittnen

147. För att ett anonymt vittne ska få höras under en förundersökning eller i en rättegång i brottmål krävs att brottet som vittnet ska höras om är allvarligt, med ett minimistraff på minst två års fängelse. Vidare krävs att det finns en konkret risk för att vittnet, eller dess närstående, utsätts för allvarlig brottslighet om identiteten avslöjas. Andra skyddsåtgärder ska också vara otillräckliga eller mycket svåra att genomföra. Det krävs även att det är lämpligt att höra vittnet anonymt och att skälen för anonymitet väger tyngre än de nackdelar det innebär för den misstänkte att förbereda sitt försvar.
148. För att anonymiteten inte ska äventyra en tilltalads rätt till en rättvis rättegång har regleringen förenats med flera rättssäkerhetsgarantier: Rätten som dömer i målet får inte känna till vittnets identitet. Det förhindrar att rätten har ett informationsövertag över den tilltalade och säkerställer att rätten inte kan lägga omständigheter den tilltalade inte fått möjlighet att bemöta till grund för sitt avgörande. När en åklagare ansökt om

att få höra ett vittne anonymt ska domstolen även utse ett offentligt ombud. Ombudets uppgift är att bevaka aktuella rättssäkerhetsfrågor i ärendet, vilket innebär att ombudet ska verka för att omständigheterna i ärendet blir allsidigt belysta och bevaka att domstolens beslut blir förenligt med lag. Ett beslut att tillåta att ett vittne hörs anonymt får även överklagas till domstol i högre instans.

Handläggningstider

149. För att säkerställa att domstolarna ska kunna fortsätta att avgöra mål och ärenden inom rimlig tid har regeringen tillfört ytterligare resurser till domstolarna, vars finansiering har ökat med 250 miljoner kronor från 2025 och beräknas ha ökat ytterligare till cirka 500 miljoner kronor 2027.

Svar till punkt 17

150. Signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet är tydligt författningsreglerat genom bland annat lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet, lagen (2009:966) om Försvarsunderrättelsedomstol och lagen (2021:1172) om behandling av personuppgifter vid Försvarets radioanstalt.
151. Signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet omgärdas av stark sekretess till skydd för såväl Sveriges säkerhet som för enskilda. Det innebär att de närmare detaljerna i verksamheten inte kan beskrivas öppet. I stället har lagstiftningen utformats för att vara tydlig och transparent i fråga om bland annat under vilka närmare förutsättningar som sådan verksamhet får bedrivas och hur uppgifter får hanteras. Därtill finns det myndigheter som har ett särskilt ansvar för förhands- och efterhandskontroll av verksamheten. På detta sätt upprätthålls skyddet för den enskildes fri- och rättigheter.
152. Sedan förra rapporteringsperioden har den svenska lagstiftningen om och tillämpningen av signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet varit föremål för Europadomstolens prövning (Centrum för rättvisa mot Sverige, nr 35252/08 [GC], dom den 25 maj 2021). Domstolen kom då fram till att regelverket i huvudsak möter de krav som följer av den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Europadomstolen fann tre brister; 1) avsaknad av tydlig reglering om när inhämtat material som inte innehåller personuppgifter ska förstöras, 2) avsaknad av tydliga riktlinjer i lagstiftning som anger att den personliga integriteten ska beaktas när beslut fattas om att dela insamlat material med andra stater och 3) avsaknad av en effektiv efterhandskontroll som utförs på begäran av en enskild.

153. De brister som Europadomstolen identifierade har åtgärdats och redovisats för Europarådets ministerkommitté. Ministerkommittén antog 2025 en resolution om att avsluta övervakningsförfarandet gällande verkställigheten av den aktuella domen (Resolution CM/ResDH(2025)135). De två första punkterna har genomförts genom reglering i lagen om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet respektive lagen om behandling av personuppgifter vid Försvarets radioanstalt. Därtill har det genom lag och förordning inrättats ett särskilt beslutandeorgan som har till uppgift att på begäran av en enskild kontrollera om den enskildes meddelanden har inhämtats och, om så är fallet, huruvida det har skett i enlighet med lag. Denna uppgift hade tidigare kontrollmyndigheten Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten. Genom det nya beslutandeorganet utförs kontroll på begäran av en enskild av ett organ som är oberoende i förhållande till Statens inspektion av försvarsunderrättelseverksamheten. Lagändringarna med anledning av punkterna 1 och 2 trädde i kraft 2024 och bestämmelserna om det särskilda beslutandeorganet 2025.
154. Den svenska signalspaningslagstiftningen är således prövad av Europadomstolen och domstolens tre synpunkter är åtgärdade.

Svar till punkt 18

Säkerhetszoner

155. För att en säkerhetszon ska få inrättas krävs att det, med hänsyn till en konflikt mellan grupper, finns en påtaglig risk för brottslig verksamhet som innefattar skjutningar och sprängningar. Vidare krävs att zonen är av synnerlig vikt för att förebygga eller förhindra denna brottslighet och att skälen för zonen uppväger det intrång eller men i övrigt som det kan innebära för enskilda eller för något annat motstående intresse, dvs. att åtgärden är proportionelig. En säkerhetszon måste vara avgränsad till ett visst område och får gälla i högst två veckor. Polisen ska informera allmänheten när de inför en säkerhetszon och förklarar varför de gör det och vad det innebär.
156. I en säkerhetszon får en polisman kroppsvisitera en person eller genomsöka ett transportmedel för att söka efter vapen eller andra farliga föremål, i den utsträckning det behövs för att förebygga eller förhindra den brottsliga verksamhet som zonen har införts för att motverka. För att någon ska få visiteras i en säkerhetszon måste det finnas ett behov i det enskilda fallet och det ska i efterhand gå att peka på vilka omständigheter som har legat till grund för ett ingripande. I förarbetena tydliggörs att varje ingripande måste vara proportionerligt och att ett ingripande aldrig får ske enbart eller i huvudsak på grund av en persons faktiska eller förmodade etnicitet eller nationalitet.

157. För att minska risken för missbruk och godtycke finns enligt regleringen möjlighet att överklaga ett beslut om en säkerhetszon till domstol och en skyldighet att dokumentera varje ingripande i en zon. Reglerna ska även utvärderas när de har varit på plats en tid.
158. Malmö universitet genomför en studie om säkerhetszonerna. Forskningsprojektet pågår under perioden 2024–2027. Inom ramen för studien ska forskarna bland annat jämföra områden där säkerhetszoner införs med områden som har liknande nivåer av gängvåld men där säkerhetszoner inte har införts. Inom ramen för studien ska forskarna även undersöka hur säkerhetszoner påverkar polisens arbete samt om de påverkar förtroendet för polisen.

Preventiva vistelseförbud

159. Regleringen om preventiva vistelseförbud innebär att en allmän åklagare kan förbjuda en person att inom ett avgränsat område vistas på allmän plats, på skolgårdar eller motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem, om personen medvetet främjar att en grupp personer utövar brottslighet där och det finns risk för att skjutvapen eller sprängämnen används. Även personer som främjar brottslighet som på något annat sätt är ägnad att allvarligt skada tryggheten hos allmänheten kan meddelas vistelseförbud.
160. Lagstiftningen om preventiva vistelseförbud innehåller flera rättssäkerhetsgarantier. Förbud får endast meddelas för att förebygga och förhindra brottslighet som är ägnad att allvarligt skada tryggheten hos allmänheten, till exempel skjutningar och sprängningar. Den som förbudet avser ska kunna kopplas till brottsligheten. Ett vistelseförbud är vidare alltid begränsat i tid och rum, omprövas regelbundet och är möjligt att överklaga till allmän domstol. Proportionaliteten av ett vistelseförbud prövas i varje enskilt fall, och ett vistelseförbud ska förses med särskilda undantag och begränsningar när det är påkallat. Om det finns skäl till det på grund av ändrade förhållanden, kan ett beslut även hävas eller ändras.
161. Samma år som regleringen om preventiva vistelseförbud infördes fick Polismyndigheten i uppdrag att för 2024–2026 redovisa i vilken omfattning förbuden använts, för vilka syften, och hur myndigheten bedömer effekten av beslutade förbud, både i de områden där förbuden gäller och i övrigt. Under hösten 2025 tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att bland annat lämna förslag i syfte att göra preventiva vistelseförbud mer effektiva. Utredaren ska presentera sina förslag i den delen i juli 2026.

Kamerabevakning

162. För att kamerabevakning ska få bedrivas av myndigheter och andra än myndigheter som utför en uppgift av allmänt intresse krävs att bevakningen är nödvändig för att utföra en sådan uppgift. Kamerabevakning får även bedrivas av en myndighet om bevakningen är nödvändig för ett syfte som anges i brottsdatalagen (2018:1177) eller lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter. Innan kamerabevakning påbörjas ska den som är personuppgiftsansvarig för bevakningen även göra en intresseavvägning. Kamerabevakning får endast bedrivas om intresset av sådan bevakning väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli bevakad. I kamerabevakningslagen (2018:1200) anges vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen av intresset av kamerabevakning. I lagen anges också vad som särskilt ska beaktas vid bedömningen av den enskildes intresse av att inte bli bevakad. I fråga om brottsbekämpande myndigheter handlar det till exempel om i fall bevakningen behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet eller utreda eller lagföra brott på en plats där det med hänsyn till omständigheterna finns risk för allvarlig eller omfattande brottslighet. En ny bedömning ska göras innan bevakningen ändras på ett betydande sätt som ökar risken för intrång i den enskildes personliga integritet, eller om förhållandena på den plats som bevakas ändras på ett betydande sätt som minskar intresset av bevakningen eller ökar risken för intrång i den enskildes personliga integritet. Bedömningen ska dokumenteras och bevaras i minst fem år efter det att bevakningen har upphört.
163. Vidare ska upplysning om kamerabevakning lämnas genom tydlig skyltning eller på något annat verksamt sätt. Från dessa krav finns det vissa undantag.
164. Integritetsskyddsmyndigheten utövar tillsyn över kamerabevakning och har ett antal befogenheter. Myndigheten får till exempel ta ut en sanktionsavgift av den som bedriver kamerabevakning och bland annat bryter mot kravet på dokumenterad bedömning eller upplysningskravet.

Svar till punkt 19

Religionsfrihet

165. Religionsfriheten har i Sverige ett konstitutionellt skydd genom både nationell grundlag och den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR). Enligt regeringsformen är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion (2 kap. 1 § första stycket 6). Därtill ges ett konstitutionellt skydd för religionsfriheten genom EKMR. Enligt lag (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna gäller EKMR

som lag i Sverige. Lagen har givits en semikonstitutionell ställning genom att det i grundlag angetts att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av EKMR (2 kap. 19 § regeringsformen). Enligt artikel 9.1 EKMR har var och en rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet; denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och frihet att ensam eller i gemenskap med andra, offentligt eller enskilt, utöva sin religion eller tro genom gudstjänst, undervisning, sedvänjor och ritualer. Rätten att utöva sin religion är alltså redan en konstitutionellt skyddad del av religionsfriheten. Några åtgärder, utöver det redan idag befintliga skyddet i lag med semikonstitutionell ställning som ges genom EKMR, har inte vidtagits. Det finns för närvarande heller inga planer på att vidta någon sådan åtgärd.

Yttrandefrihet

166. Svensk yttrandefrihet ger en mycket långtgående rätt för enskilda att uttrycka tankar och idéer i vilket ämne som helst. Det innebär dock inte en frihet att alltid säga eller uttrycka vad som helst. Det är till exempel inte tillåtet att förtala någon eller att begå en gärning som innefattar hot eller hets mot folkgrupp. Syftet med brottet hets mot folkgrupp är att skydda utsatta grupper från hat och hot. För att hållas ansvarig för brottet hets mot folkgrupp måste alltid en avvägning göras mellan å ena sidan den utsatta gruppens behov av skydd mot nedsättande omdömen och yttranden, samt å andra sidan utrymmet för en saklig debatt.
167. För att dömas för brottet hets mot folkgrupp krävs att en person i ett uttalande eller i ett annat meddelande som sprids uppmanar till våld mot, hotar eller uttrycker missaktning för en folkgrupp, en annan sådan grupp av personer eller en enskild i någon av dessa grupper med anspelning på exempelvis trosbekännelse.
168. Att enbart förstöra en helig skrift utgör inte hets mot folkgrupp då det inte av själva förstörandet anses framgå att agerandet uttrycker missaktning för den religiösa gruppen i fråga. Om man däremot förstör en helig skrift i en viss kontext, kanske på en plats av religiös betydelse, eller säger något nedsättande i samband med att man förstör skriften så skulle handlandet som helhet kunna anses uttrycka missaktning för den religiösa gruppen i fråga och således kunna vara att bedöma som hets mot folkgrupp enligt brottsbalken. I november 2025 fastställde Svea hovrätt en dom mot en man som dömts för hets mot folkgrupp med anledning av hans hantering av Koranen i kombination med verbala smädelser och kränkningar. 2024 fastställde även Göta hovrätt en dom mot en man som dömts för hets mot folkgrupp genom att ha spridit en ljudsatt film där bland annat Koranen bränns och lämnas utanför en moské. Att förstöra en helig

skrift kan alltså, beorende på omständigheterna i det enskilda fallet, anses utgöra hets mot folkgrupp.

169. Gällande straffrättslig lagstiftning se även svaret till punkt 5.

Åtgärder mot antimuslimsk rasism och antisemitism

170. Ett stort antal åtgärder har genomförts för att förebygga och motverka antimuslimsk rasism och antisemitism, bland annat inom ramen för åtgärdsprogram mot islamofobi och antisemitism 2022–2024. Åtgärderna har bland annat lett till fördjupad kunskap om islamofobiska och antisemitiska hatbrott samt om förekomsten av diskriminering kopplad till religion eller annan trosuppfattning och hur den samverkar och relaterar till diskriminering kopplad till etnicitet.

171. Arbetet för att motverka antisemitism och antimuslimsk rasism fortsätter inom ramen för den nya handlingsplanen mot rasism och hatbrott. Se punkt 5 om handlingsplanen, vidtagna åtgärder och regeringens strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism.

Om demokrativillkor i lag (2024:487) om statsbidrag till trossamfund

172. 2025 trädde lag (2024:487) om statsbidrag till trossamfund i kraft. I lagen finns ett nytt demokrativillkor för statsbidrag till trossamfund. Den nya lagen föreslogs av regeringen i propositionen Statens stöd till trossamfund och civilsamhället (prop. 2023/24:119). I propositionen görs bedömningen att det nya regelverket är utformat i enlighet med Europakonventionens artikel 9.2; att det är föreskrivet i lag och nödvändigt i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till den allmänna säkerheten, till skydd för allmän ordning, hälsa, moral eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter. Vid tillämpningen ska proportionalitetsprincipen beaktas i varje enskilt fall, med hänsyn till trossamfundens religionsfrihet och autonomi.

Svar till punkt 20

173. I Sverige är yttrande-, mötes- och demonstrationsfriheten vidsträckt. Dessa fri- och rättigheter skyddas av grundlag och kan endast begränsas i lag. Begränsningar får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Begränsningen får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning.

174. Vissa begränsningar av demonstrationsfriheten finns i ordningslagen (1993:1617). Enligt lagen krävs tillstånd för att på en offentlig plats få anordna en allmän sammankomst så som en demonstration. Det är Polismyndigheten som prövar frågor om tillstånd och Polismyndigheten har också en central roll i att säkerställa att allmänna sammankomster kan genomföras på ett tryggt och säkert sätt och att grundläggande fri- och rättigheter, så som demonstrationsfriheten, kan utövas. Enligt 2 kap. 10 § ordningslagen får Polismyndigheten endast vägra tillstånd till en allmän sammankomst om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten vid sammankomsten eller, som en direkt följd av sammankomsten, i dess omedelbara omgivning eller med hänsyn till trafiken eller för att motverka en epidemi. Det faktum att en organisation eller person förmedlar ett budskap som kan uppfattas som hotfullt mot andra grupper betyder inte att ett demonstrationstillstånd kan nekas med hänsyn till ordningen och säkerheten vid sammankomsten.
175. 2023 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att bland annat se över om Sveriges säkerhet skulle kunna beaktas vid tillståndsprövning och villkorsgivning för allmänna sammankomster enligt ordningslagen. Utredningen tillsattes med anledning av att det säkerhetspolitiska läget i Sverige hade försämrats kraftigt och terrorhotet höjts. Denna situation har nu förändrats och utredningens förslag som rör Sveriges säkerhet utgör därför endast en författningsberedskap. Regeringen avser alltså inte att gå vidare med förslagen i nuläget.
176. Det kan finnas en risk för ordningsstörningar, oroligheter och våld när människor demonstrerar. Polismyndigheten har därför utvecklat dialogpolisen som arbetar för att bibehålla ordningen och tryggheten för alla som deltar i demonstrationer samt med att förmedla information och kunskap mellan polisen och grupper som arrangerar opinionsyttringar. Utbildade dialogpoliser finns i samtliga polisregioner och ingår i den särskilda polistaktiken.
177. Polismyndigheten har fått i uppdrag av regeringen att redovisa vilka åtgärder myndigheten vidtar för att säkerställa en effektiv förmåga att hantera allmänna sammankomster. Genom detta uppdrag kommer regeringen att få ett bättre underlag för att bedöma om ytterligare åtgärder behövs. En ökad transparens om polisens arbete med allmänna sammankomster kan också bidra till ökad förståelse och tillit mellan Polismyndigheten och medborgarna.

Svar till punkt 21

Brott mot barn

178. År 2024 inkom 45 952 brottsmisstankar till Åklagarmyndigheten avseende brott mot barn. Av dessa ledde ca 24 procent till lagföring (Åklagarmyndighetens årsredovisning 2024).

179. När ett barn utsätts för brott gäller vissa särskilda regler för förundersökningen och rättegången, i syfte att tillvarata barnets intressen. Bland annat ska utredningen, om möjligt, ske inom ramen för Barnahus, där polis, åklagare, socialtjänst och hälso- och sjukvård samverkar, samt ska förundersökningen, om brottet riktats mot målsägandens liv, hälsa, frihet eller frid och om det är föreskrivet fängelse i mer än 6 månader, bedrivas skyndsamt. Vårdnadshavare ska även ges möjlighet att närvara vid förhör med barnet, såtillvida inte vårdnadshavaren är misstänkt för brottet eller det finns risk för intressekonflikt varvid en särskild företrädare för barn istället ska förordnas.

180. Det har även skett ett stort antal skärpningar av lagstiftningen rörande våld mot barn, bland annat följande:

Den straffrättsliga regleringen för s.k. grooming (kontakt för att träffa ett barn i sexuellt syfte) har skärpts och maximistrafvet har höjts;

minimistrafvet för grov våldtäkt mot barn och grovt sexuellt övergrepp mot barn har höjts;

det straffrättsliga skyddet vid sexualbrott mot barn har stärkts vid oaktsamhet hos gärningsmannen i fråga om barnets ålder;

preskriptionstiden har avskaffats för våldtäkt, grov våldtäkt och motsvarande brott mot barn samt könsstympningsbrott, om brottet begåtts mot en person som inte fyllt 18 år,

preskriptionstiden för ett stort antal sexualbrott och bland annat grov fridskränkning, och hedersförtryck har ändrats till att börja löpa när barnet fyller eller skulle ha fyllt 18 år, om brottet begåtts mot en person som ännu inte fyllt 18 år;

preskriptionslagstiftningen har ändrats så att utdömda fängelsestraff inte preskriberas;

minimistrafvet och maximistrafvet för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling har höjts;

brottet barnfridsbrott har införts;

bestämmelsen om utnyttjande av barn för sexuell posering har utvidgats;

nya straffbestämmelser har införts om sexuellt ofredande mot barn och grovt sexuellt ofredande mot barn;

straffansvaret för våldtäkt mot barn och sexuellt övergrepp mot barn har utvidgats till att i fler fall omfatta situationer då någon genomför ett samlag eller en annan sexuell handling med ett barn under 18 år;

det har blivit möjligt att döma i konkurrens för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling och bland annat våldtäkt mot barn eller sexuellt övergrepp mot barn;

straffet för grovt barnfridsbrott har höjts.

181. Se även svaret till punkt 8 som även till viss del omfattar motsvarande brott mot barn.

Rekrytering av barn till organiserad brottslighet

182. Mot bakgrund av den växande problematiken med unga som dras in och utnyttjas i verksamhet som bedrivs av kriminella nätverk har regeringen infört en rad åtgärder. 2023 infördes brottet involverande av underårig i brottslighet (16 kap. 5 a § brottsbalken). Straffansvaret träffar den som för brott eller brottslig verksamhet anlitar, betalar, instruerar eller överlämnar egendom till någon som inte har fyllt 18 år och därigenom, eller på annat liknande sätt, involverar honom eller henne i brottet eller den brottsliga verksamheten. För straffansvar är det tillräckligt att gärningspersonen har varit oaktsam till att den underårige inte hade fyllt 18 år. Det ska inte dömas för brottet om involverandet är uppenbart mindre allvarligt, till exempel med hänsyn till den ringa skillnaden i ålder eller utveckling mellan gärningspersonen och den underårige som involverats.

183. Riksdagen har även sagt ja till regeringens förslag om ett utvidgat straffansvar för försök, förberedelse och stämpling till brott. Lagändringarna innebär bland annat att polisen kan vidta åtgärder för att förhindra att barn och unga åtar sig att utföra uppdrag om att begå allvarliga våldsbrott och för att identifiera de som ligger bakom utan att det utesluter straffansvar för förberedelse eller stämpling till brott för uppdragsgivarna. Lagändringarna innebär vidare att det kan vara straffbart som förberedelse till brott att som vuxen gärningsperson anskaffa ett konto på ett socialt nätverksforum för unga och uppträda under falsk identitet och med felaktig ålder och söka kontakt med barn för att begå sexuella övergrepp mot barnet. Det utökade ansvaret för försök till brott trädde i kraft i april 2026. Övriga lagändringar träder i kraft i juli 2026.

184. Gällande straffrättslig lagstiftning, se även svaret till punkt 8.

185. Regeringen har i en proposition från april 2026 föreslagit att det högsta straffet för brottet involverande av en underårig i brottslighet höjs till 6 år.
186. 2024 presenterade regeringen skrivelsen Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet (skr. 2023/24:68). I fokus för strategin står sociala brottsförebyggande insatser för att bland annat motverka att barn och unga involveras i kriminella nätverk och annan brottslighet samt att få individer som begår brott att lämna kriminaliteten bakom sig. I strategin betonas vikten av insatser på samtliga preventionsnivåer - såväl breda förebyggande åtgärder som riktade insatser för individer och grupper i riskzon för kriminalitet samt för de som redan begår brott.
187. 2025 gav regeringen Brottsförebyggande rådet i uppdrag att öka kunskapen om hur kriminella nätverk rekryterar barn och unga i sociala medier och andra digitala miljöer för att begå brott samt föreslå åtgärder för att motverka och förebygga detta.
188. 2025 beslutade regeringen även om ett uppdrag till Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) att öka kunskapen om hur en kriminell livsstil marknadsförs i digitala medier, hur detta kan påverka barns och ungas attityder till våld och kriminalitet samt föreslå åtgärder. Båda uppdrag ska redovisas i oktober 2026.
189. Regeringen gav 2025 Myndigheten för delaktighet (MFD) i uppdrag ta fram och sprida stödmaterial på området kriminellas rekrytering av barn med funktionsnedsättning till relevanta aktörer, såsom socialtjänsten, polisen och skolan. MFD ska också ta fram ett stödmaterial riktat direkt till barn och unga med funktionsnedsättning, som befinner sig i eller riskerar att hamna i kriminella miljöer. Myndigheten ska i april 2026 lämna en samlad redovisning av uppdraget till Regeringskansliet.
190. Regeringen gav 2025 i uppdrag åt Socialstyrelsen och Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd att analysera orsakerna till att socialtjänsten inte i högre utsträckning använder kunskapsbaserade metoder, program och arbetssätt för att motverka normbrytande beteende och återfall i brott hos barn och unga. Uppdraget ska redovisas 2027.
191. På uppdrag av regeringen etablerades under 2023 en samverkansstruktur på nationell, regional och lokal nivå kring barn och unga i eller i riskzonen att dras in i organiserad brottslighet. I april 2025 gav regeringen Polismyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Kriminalvården, länsstyrelserna, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Statens skolverk och Åklagarmyndigheten i uppdrag att fortsätta utveckla stödet till arbetet med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott med koppling till organiserad

brottslighet. Syftet är att på ett sammanhållet sätt stödja det lokala, operativa arbetet med barn och unga så att det resulterar i effektiva och ändamålsenliga insatser. Uppdraget ska redovisas 2026.

192. 2026 remitterades en promemoria med förslag om en ny lag som möjliggör för en behörig myndighet att besluta förelägganden om att innehåll online som syftar till att rekrytera personer för att begå brott (rekryteringsinnehåll) ska avlägsnas eller göras oåtkomligt. Med rekryteringsinnehåll avses innehåll som skäligen kan antas utgöra ett led i en straffbar förberedelse eller stämpling till ett brott för vilket det är föreskrivet två års fängelse eller mer eller involverande av en underårig i brottslighet. Ett föreläggande om avlägsnande ska riktas mot den som tillhandahåller den plattform (värdtjänst) där innehållet finns. Förslagen syftar till att motverka onlinerekryteringen av inte minst barn och unga till brottslighet och att bekämpa fenomenet crime as a service. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 september 2026.

193. Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2026 en kraftsamling för att bekämpa våld mot barn och förebygga att barn dras in i kriminalitet. Många barn som utnyttjas inom ramen för kriminella nätverk har själva utsatts för våld tidigare i livet. Satsningen innebär att en strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn samt en åtgärdsplan tas fram.

Svar till punkt 22

Frihetsberövande av barn

194. Av lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare framgår att en person som inte har fyllt 18 år får anhållas eller häktas endast om det finns synnerliga skäl och det är uppenbart att betryggande övervakning inte kan ordnas. Frågan om det finns synnerliga skäl för häktning bedöms med hänsyn främst till den misstänktes ålder och brottslighetens allvar. Häktning av unga under 18 år sker nästan uteslutande på grund av misstankar om mycket allvarlig brottslighet som mord, människorov, grova vålds- och sexualbrott, grova rån och grova vapenbrott. Under hela häktningsperioden ska en löpande dialog hållas med socialtjänsten för att utreda om den misstänkte i stället kan erbjudas en betryggande övervakning genom att omhändertas i socialtjänstens försorg. En misstänkt som inte har fyllt 18 år när häktningsbeslutet verkställs får som huvudregel vara häktad i högst tre månader. Tiden får överskridas om det finns synnerliga skäl. Utöver övervakning finns alternativ till häktning i form av reseförbud och anmälningsskyldighet, som ska användas om det finns möjlighet.

195. Sluten ungdomsvård verkställs av Statens institutionsstyrelse (SiS) genom placering på särskilda ungdomshem, där även barn vårdas av sociala skäl. Verksamheten ska utgå från den enskildes behov och alltid beakta barnets bästa. Vården motsvarar den som ges inom ungdomsvården i övrigt, men med särskilt fokus på återfallsförebyggande insatser mot kriminalitet.
196. Under de senaste två åren har antalet ungdomar som döms till sluten ungdomsvård ökat kraftigt. 2023 avtjänade cirka 50 ungdomar sin verkställighet på SiS, medan det i början av 2025 handlar om 215. SiS prognoser visar att upp emot 280 platser kan behövas under 2025. Ökningen beror på att fler unga begår grova brott, och döms till längre straff än tidigare. Genomsnittstiden för sluten ungdomsvård har stigit från 14,6 månader 2022 till 17,8 månader 2024.
197. Regeringen har i en proposition från februari 2026 föreslagit att den som har begått brott innan han eller hon har fyllt arton år ska dömas till fängelse, i stället för sluten ungdomsvård. Fortfarande gäller dock att rätten får döma till fängelse för brott begångna innan den tilltalade har fyllt arton år endast i de fall då det föreligger synnerliga skäl. I propositionen föreslås en regel i fängelselagen enligt vilken en intagen som inte har fyllt arton år inte får vistas tillsammans med intagna som har fyllt arton år och ska placeras på en avdelning som är särskilt anpassad utifrån barns behov och rättigheter (barn- och ungdomsavdelning). Undantag får endast göras om det är till den intagnes bästa. En intagen som har fyllt arton men inte tjugoot år får placeras på en barn- och ungdomsavdelning om det finns särskilda skäl och det är till det bästa för intagna barn på avdelningen. Lagändringarna i propositionen föreslås, i huvudsak, träda i kraft i juli 2026.
198. I april 2026 beslutade regeringen propositionen Skärpta regler för unga lagöverträdare. I propositionen föreslås bland annat att straffbarhetsåldern ska sänkas till 13 år för allvarliga brott under en period om fem år. Det föreslås att den som döms med stöd av den särskilda regleringen om sänkt straffbarhetsålder bör kunna dömas till samma påföljder som andra lagöverträdare under 18 år. De barn som döms till fängelse kommer att placeras på en avdelning som är särskilt anpassad utifrån barns behov och rättigheter (barn- och ungdomsavdelning). För brott som någon har begått innan han eller hon har fyllt arton år får rätten döma till fängelse endast om det finns synnerliga skäl (30 kap. 5 § brottsbalken). Fängelse ska alltså dömas ut endast som en sista utväg. Gärningsmannens ålder ska beaktas både vid straffmätningen och vid påföljdsvalet. Förslaget om sänkt straffbarhetsålder lämnas främst med hänsyn till den synnerligen allvarliga utvecklingen med allt fler yngre barn som begår mycket allvarliga brott. Den 11 juni 2026 återkallade regeringen propositionen och aviserade samtidigt att den avser

att besluta en ny proposition med förslag om att sänka straffbarhetsåldern till 14 år i stället.

199. Regeringen har i en lagrådsremiss från april 2026 föreslagit att ett system med villkorligt fängelse införs och att kraven för att döma en underårig lagöverträdare till fängelse anpassas till det systemet. De nya kraven är avsedda att motsvara kravet på synnerliga skäl i 30 kap. 5 § brottsbalken och innebär att ett fängelsestraff i anstalt även fortsättningsvis ska användas som en sista utväg.

200. Domare erbjuds utbildning genom kurser i Domstolsakademins regi, bland annat som rör barn i straffrättsliga förfaranden.

Svar till punkt 23

Romsk inkludering

201. Arbetsförmedlingen har i uppdrag att under 2026 – 2028 vidareutveckla myndighetens arbete med romsk inkludering, med utgångspunkt i tidigare uppdrag. Under 2024 hade Arbetsförmedlingen ett uppdrag inom romsk inkludering som resulterade i informationsinsatser internt samt marknadsföring av två utbildningar, en som berör romers situation på arbetsmarknaden samt grundutbildningen i minoritetslagstiftningen, som tillgängliggjorts för andra som möter Arbetsförmedlingens kunder. I syfte att nå ut till romer om det stöd som kan erbjudas har bland annat fyra webinarier spelats in på romani chib. Webbprogrammen har publicerats på myndighetens webbplats och handlar om hur man skriver in sig på Arbetsförmedlingen, hur man skriver ett CV och personligt brev samt om framgångsfaktorer vid jobbintervjuer. Därutöver har romska kvinnors behov och situation identifierats genom en kvalitativ undersökning. Arbetsförmedlingen har även i samråd med romska organisationer utvecklat ett uppföljningssystem som kan bidra till att arbetet med romsk inkludering kan följas upp. Se även punkt 74 - 76 i Sveriges föregående rapport från 2015 (CCPR/C/SWE/7) rörande strategin för romsk inkludering.

202. Sverige har en generell bostadspolitik, som inte gör åtskillnad mellan olika hushållskategorier. Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att bidra till en långsiktigt väl fungerande bostadsmarknad under de senaste åren. Regeringen har till exempel nyligen genomfört eller föreslagit reformer för att sänka trösklarna till bostadsmarknaden och skapa bättre förutsättningar att äga egna bostäder, såsom att avskaffa det skärpta amorteringskravet och införa en ny lag om hyrköp av bostäder. Regeringen har bland annat också, inom ramen för strategin för romsk inkludering,

under 2016–2019 gett Boverket i uppdrag att motverka diskriminering av romer på bostadsmarknaden.

203. I Sverige har romska barn och unga rätt till utbildning på samma grunder som andra. Enligt skollagen har barn och unga som är folkbokförda i Sverige skolplikt och alla barn och unga som är bosatta i Sverige har rätt till utbildning i förskoleklass och grundskola, eller motsvarande skolformer. Som bosatta i landet räknas även den som till exempel vistas här utan stöd av myndighetsbeslut eller författning. Nyanlända barn och ungdomar har rätt att bli antagna till skolan så snart det är lämpligt med hänsyn till deras personliga omständigheter.

204. Statens skolverk har under åren 2012–2024 haft i uppdrag att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens verksamma i skolan. Den senare utbildningen omfattade även förskola. Utbildningarna har syftat till att bidra till romsk inkludering i enlighet med regeringens strategi (skr. 2011/12:56).

Arbetet mot antiziganism

205. Flera åtgärder har genomförts för att förebygga och motverka antiziganism, bland annat inom ramen för ett åtgärdsprogram mot antiziganism 2022–2024. Arbetet har bland annat resulterat i ökad kunskap om förekomsten av antiziganism, särskilt riktad mot unga och bättre förutsättningar för arbetet mot antiziganism i skolan. Den nya handlingsplanen omfattar åtgärder för att förebygga och motverka rasism, inklusive antiziganism. För mer information, se svaret till punkt 5.

Minoritetsspråk

206. År 2019 förstärktes lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Ändringarna i lagen innebar bland annat att alla kommuner och regioner är skyldiga att anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Även rätten till förskola och äldreomsorg på minoritetsspråken inom förvaltningsområden stärktes genom att kommunen ska erbjuda, den som begär det, att hela eller en väsentlig del av verksamheten tillhandahålls på finska, meänkieli eller samiska. Kommuner ska även arbeta för att det ska finnas tillgång till personal med kunskaper i finska, jiddisch, meänkieli, romani chib eller samiska där detta behövs i omvårdnaden om äldre personer.

207. Inom ramen för handlingsprogrammet för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken har flera uppdrag i syfte att stärka och utveckla arbetet med att främja och bevara de nationella minoritetsspråken genomförts av ett antal myndigheter.

Regeringen har även under 2022–2024 fördelat medel för att stödja Sámi Giellagáldu som är ett samarbetsorgan inrättat av sametingen i Sverige, Norge och Finland vars verksamhet syftar till en harmoniserad språkutveckling över landgränserna av de samiska språken. 2022 fick även Institutet för språk och folkminnen (Isof) i uppdrag att ansvara för språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Sedan 2026 har Isof som uppgift i instruktionen att ansvara för språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Språkcentrum ska främja ökad användning av språken, stärka enskildas förutsättningar för att återta språken och sprida kunskap om revitalisering. Sametinget ansvarar för verksamheten vid samiska språkcentrum.

208. Universitets- och högskolerådet (UHR) har i uppgift att främja de nationella minoritetsspråken inom högre utbildning och ansvarar för uppföljning och analys av frågor inom sitt verksamhetsområde (förordning [2012:811] med instruktion för Universitets- och högskolerådet). Fyra lärosäten i Sverige har särskilda åtaganden att bedriva undervisning i minoritetsspråken samiska, meänkieli, finska, romani chib och jiddisch. Regeringen har under 2025 och 2026 tilldelat Lunds universitet medel för att stärka arbetet med att främja och bevara det nationella minoritetsspråket jiddisch.

209. Södertörns högskola har ett särskilt åtagande i sitt regleringsbrev att bedriva utvecklingsarbete och utbildning på vetenskaplig grund, däribland med sikte på lärarutbildningar. Arbetet ska främja undervisning i och på det nationella minoritetsspråket romani chib i förskolan, grundskolan, gymnasieskolan och högskolan. Södertörns högskola har även startat en förskollärarytbildning med interkulturell profil, inriktning nationella minoriteter och romani chib.

210. Elever som tillhör en nationell minoritet har en starkare rätt till modersmålsundervisning än andra elever. Enligt skollagen ska en elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk. Det krävs inga förkunskaper eller att ett visst antal elever ska läsa språket. Som ett led i Sveriges arbete för att säkerställa rättigheterna enligt artikel 27 i konventionen (ICCPR) har lagstiftningen om modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk stärkts i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Reformen syftar till att stärka möjligheterna att bevara och utveckla nationella minoritetsspråk och trädde i kraft i 2024.

211. Från och med 2026 ingår uppdraget att ansvara för nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk i förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk. Det innefattar att stödja en undervisning i nationella minoritetsspråk av god kvalitet och främja tillgången till läromedel.

Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset

212. Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset överlämnade sitt slutbetänkande (SOU 2023:68) 2023. Regeringen har prioriterat dialogen med minoriteten om försoningsprocessen och genomfört olika insatser för att sprida kunskap om minoriteten och assimileringsspolitiken samt i syfte att främja och revitalisera språket meänkieli. 2025 deltog kulturministern vid samlingen Askel sovinthoon – steg för försoning, som Svenska kyrkan och Svenska Tornedalingars Riksförbund anordnade i Karungi. Vid samlingen förmedlade statsrådet att regeringen erkänner ansvar för att de kränkningar som den svenska statens assimileringsspolitik innebar för enskilda tornedalingar, kväner och lantalaiset har fått negativa konsekvenser för minoriteten, och att dessa konsekvenser lever vidare än i dag.

Sanningskommissionen för det samiska folket

213. Regeringen beslutade 2021 om ett kommittédirektiv om kartläggning och granskning av den politik som förts gentemot samerna i ett historiskt perspektiv och dess konsekvenser för det samiska folket. Uppdraget skulle slutredovisas i december 2025. I september 2025 beslutade regeringen att Sanningskommissionen för det samiska folket får förlängd utredningstid och nu ska slutredovisa sitt uppdrag senast den 1 oktober 2026. Sanningskommissionen för det samiska folket ska synliggöra och sprida kunskap om samernas erfarenheter och kommissionens slutsatser samt lämna förslag på åtgärder som bidrar till upprättelse och främjar försoning.

Svar till punkt 24

214. Rörande den nordiska samekonventionen kan sägas att den svenska regeringen under 2022 och 2023 tog en aktiv roll i att försöka överbygga de meningsskiljaktigheter som uppstått om konventionstexten efter att den paraferats av alla parter 2017. Försöken misslyckades dock och sedan 2023 har processen stått stilla.
215. Regeringen för en kontinuerlig dialog med Sametinget om frågor som är viktiga för det samiska folket, till exempel om förutsättningarna för Sametingets arbete. År 2024 uppgick finansieringen av Sametinget till cirka 270 miljoner kronor. En del av dessa medel kan användas som myndigheten själv beslutar inom ramen för sitt övergripande uppdrag.
216. Regeringen arbetar aktivt med att stärka dialogen med företrädare för det samiska folket. Ett viktigt steg togs 2022 när lagen om konsultation med det samiska folket trädde i kraft. Lagen innebär att regeringen, statliga myndigheter, kommuner och

regioner är skyldiga att konsultera Sametinget och i vissa fall samebyar och samiska organisationer i frågor som särskilt berör det samiska folket. Lagen innehåller också en initiativrätt för samiska företrädare som innebär att de har rätt att begära konsultation i ärenden som de bedömer berör det samiska folket. Regeringen anser att genomförandet av konsultationer enligt konsultationslagen utgör en specifik form av konsultationer som tar sin utgångspunkt i principen om fritt informerat förhandssamtycke (FPIC).

217. Antalet förfrågningar till Sametinget om konsultation ökar år för år. År 2022 mottog Sametinget 110 förfrågningar, vilket kan jämföras med 324 förfrågningar år 2025. Från och med 2025 har Sametinget fått ett permanent årligt anslag på 5 miljoner kronor för att effektivt kunna delta i konsultationer. Regeringen bedömer att denna förstärkning har gett Sametinget goda förutsättningar att delta i konsultationer. Det finns inga specifika öronmärkta medel avsatta för samiska organisationer och samebyar för att finansiera deras deltagande i konsultationer. Sametinget har dock i uppdrag av regeringen att fördela stöd till samiska organisationer i syfte att bidra till ett levande samiskt samhälle. År 2024 fick 51 samiska organisationer bidrag för att finansiera sin verksamhet, och 29 samiska organisationer fick projektbidrag för att främja ett rikt och varierat konst- och kulturliv. Dessutom fördelade Sametinget bidrag till 24 samiska organisationer i syfte att stödja deras verksamhet med att representera samerna som ett urfolk och en nationell minoritet.
218. Utöver konsultationer enligt konsultationslagen finns det, inom ramen för svensk lagstiftning, ett antal andra möjligheter för samiska företrädare att komma till tals i ärenden som ska utmynna i beslut. Enligt miljöbalken, minerallagen, skogsvårdslagen och plan- och bygglagen ska samråd ske med berördainnan beslut fattas. När det gäller verksamheter som kan antas ha en betydande miljöpåverkan, finns det dessutom krav på miljöbedömningar, i linje med Europeiska unionens krav i direktiven om strategisk miljöbedömning och miljökonsekvensbedömning (2001/42/EG och 2011/92/EU). Sådana bedömningar inkluderar samråd med berörda medborgare och intressenter, såsom samebyar.
219. Rättshjälp får enligt 6 § rättshjälpslagen (1996:1619) beviljas för fysiska personer. Om det finns synnerliga skäl får rättshjälp även beviljas för ett dödsbo. En sameby kan därmed inte beviljas rättshjälp.
220. Det finns inte några bestämmelser som reglerar vem som har bevisbördan i ett tvistemål. Högsta domstolen har i Girjasdomen (NJA 2020 s. 3) konstaterat att en sameby har bevisbördan för de omständigheter som grundar urminnes hävd för samer

på ett område. Staten har å sin sida bevisbördan för omständigheter som skulle kunna medföra ett upphörande av en rätt som har uppkommit genom urminnes hävd.